

**ИЛМ
ҲИКМАТИ**

ИЛМ ХИКМАТИ

(Илм ҳақидағи ҳадис, мақол ва
хикматлы сұзлар түплами)

«Наврұз» нашриети
Тошкент
2018

235

УЎК: 104.6.10

КБК: 83.(Ўзб)

Т-12

Илм ҳикмати (Илм ҳақидаги ҳадис, мақол ва ҳикматли сўзлар тўплами) / «Наврӯз» шашриёти, Тошкент - 2018, 76 б.

Ушбу китоб муаллимлар, мураббийлар ва талабаларга, шунингдек, кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган бўлиб, унда илм ва унинг қудрати, аҳамияти, уни эгаллани, ўрганиш ҳамда амалда қўллаш борасидаги мақоллар, ҳадислар, буюк даҳо, аллоҳ ма ҳамда адилларнинг ҳикматли фикрлари жамланиган.

Тузувчи ва тўпловчилар:

Шаробиддин ТОЖИБОЕВ -
биология фанлари номзоди,
Наманган Давлат Университети профессори.

Раҳмонжон ЭГАМБЕРДИЕВ -
иқтисод фанлари номзоди, “Нуроний” жамғармаси Наманган
вилоят бўлими раисининг ўринbosари.

Мазкур тўплам НамДУ Ўқув-услубий Кенгашида мухокама қилинган
ва нашрга тавсия этилган. Баённома №7, 2017 йил, март.

ISBN – 978-9943-381-39-1

© «Наврӯз» нашриёти, 2018.

© Ш. Тожибоев,
Р. Эгамбердиев.

23544/7

АВВАЛИ, ОХИРИ ЙҮК, БУ – ИЛМ

Ассалому алайкум, азиз ўкувчи! Сизга тақдим этилаётган ушбу құтобда машхұр қишиларнинг илм ҳақида билдирган фикр, сұзларини қелтирдік. Замонлар үтиши билан илм ҳақидаги тұзлар үзининг қадри, ҳикжатиниң үйқотлади, пасаймади, балқы тобора ңұқурроқ мәнно англатиб бормоқда. Илм олиш улуг ибодатдир, илм олған қишининг шұлы ҳамиша ёруе бўлади, унга шараф ва мартаба қелтиради. Илми эгаллаш, тўлиқ ўзлаштириш учун илм эгалловидан ирода, қолаверса, қобилият ва иштедод талаб этилади.

Илминең биринчи асоси ўқиши. Күшида илм, ирода ва иштедод жамланасына у нағижарга зришади. Бирон соңада мұйын дәражада илмга зга бўлган күши ҳам ўз маълқисини ошқриб борашы лозим. Олган білімниң мустақамлаб борашы учун ҳам сабр, ирода қерақ. Илм күшиниң юқсақ нөеналарда иштедод бир соғитадир. Илм, тақриба ва маълқига фақат жетки ирода, фазилат орқали зришлади.

Илм күшиниң мұхим вазифаларидан бири – илміга амал қылышадар. Илм олишга сабр қылған иродали қишигина ҳаётда ажырып нағижаларга зришади. Ҳар қандай илм унга амал қылышадасына фойда қелтиради.

Нозик иборалар билан, муборак манбамар ила Сизларни қалб қолатиниң ақс этишировчи ойнага сайқалмасиб, сирлар яшириниң ётігандың қалыптарға рұбару қылмоқчымиз. Үни ўқыған қити нағсииң ҳисоб-құтоб қылышта шушади, пикқон шушаш сирларниң қалб ойнаснанда ошқор бўлғанидан сердак, тортади. Фавқулодда гўзал сұзлар, ңұқур мулоҳазалар, шағжатсиз ҳақапилар таъсирида ўзи билан овора бўлиб қолади. Назарини нокрайди, қалбига сайқал беради. Фавқат буғунги күн учун змас, балқы эртаси учун ҳам қайеуришга шушади. Үнинг мутолаасига куришган қиши

хайратомуз фикрларга рұбарұ қелади. Айрим мұлоғазалар борқи, улардан умумлаштирувчи ҳуоса чиқариш лозим бўлади.

Илм ҳақидаги фикрлар, мұлоғазалар уни ўқиган ва уққан ҳар бир ўқувчиши янада қўироқ шам олишга, унга амал қилишга ундаиди. Уни сабр билан ўқиганларгина ҳайрат водийларидан роҳат ила сайд қиласидилар. Зоро, ҳар қандай илм ғўққисига сабр билан етишилади. Илм мудроқ, ғофил дилларни уйготувчи ойнадир. Мусаввир етти рангни ишлатыб сурат чизади. Саккизинни ранг қўшилмаса, сурат күрут, жонсиз чиқади. Унбу тўплам музалифлари ана шу қоидага амал қиласиган. Хурматлан китобхон, сизга ушбу тўпламда келтирилган илм дурдоналаридан бағраманд бўлаётганингиз кўптале бўлсин.

Қамилжон Пожибов,

Биология фанлари доктори, академик

ИЛМ ЭГАЛЛАНГ!

ЗЕРО ИЛМ:
САХРОДА – ДҮСТ,
ХАЁТ ЙҮЛЛАРИДА – ТАЯНЧ,
ҚАЙГУЛИ ОНЛАРДА – МАДАДКОР,
ЁЛҒИЗЛИК ДАМЛАРИДА – ЙҮЛДОШ,
БАХТИЁР ДаҚИҚАЛАРДА – РАҲБАР,
ОДАМЛАР ОРАСИДА ЗЕБУ ЗИЙНАТ,
ДУШМАНЛАРГА ҚАРШИ КУРАШДА –
БЕҚІЕС КУЧДИР.

Хадис

ИЛМ ҲАҚИДАГИ ХАДИСЛАР

* * *

Аллоҳ илм берган олимни паст санаманглар. Чунки Яратган, унга илм берганида паст санамаган.

* * *

Бешикдан қабргача илм изла.

* * *

Илм нажот ва саодат калитидир.

* * *

Илм молдан яхшидир, у сени муҳофаза қиласи, молни эса сен қўриқлайсан.

* * *

Илм ҳоким, мол маҳкумдир. Мол нафақа қилиш билан камайса, илм зиёда бўлади

* * *

Илм олимларнинг кетиши билан йўқолади.

Ҳар бир олим қайтса (вафот қилса), у билан бирга ундаги илм ҳам кетади.

* * *

Илм ўрганиб, уни бошқалардан яширган кишини Аллоҳ Таоло қиёмат куни оловли юган билан юганлаб қўяди.

* * *

Илм пардалидир.

* * *

Илм – хазина, унинг калитлари – савол. Сўранглар, сўрашда тўрт киши савобга эга бўлади: сўровчи, олим, эшитувчи, уларни дўст тутувчи.

* * *

Илм олиш ҳар бир мусулмонга фарздир.

* * *

Илм нажот ва саодат калитидир.

* * *

Илмни ёзиш билан маҳкамланглар.

* * *

Илмнинг офати уни унутишдир.

* * *

Имон ялонгочдир, унинг либоси тақво, зийнати ҳаё, меваси эса илмдир.

* * *

Кимнинг илми зиёдалашса-ю, ҳидояти зиёдалашмаса, факат Аллоҳдан узоклашади, холос.

* * *

Ким илм талабида чикса, то қайтиб келгунча Аллоҳнинг тоатида бўлади.

* * *

Ким инсонларга таълим бериш максадида бир бор илм ўрганса, унга етмиш сиддиқнинг савоби берилади.

* * *

Ким илм ўрганиб унга амал қиласа ва уни бошқаларга ўргатса, бутун осмон фаришталари орасида “Буюк” деб чақирилади.

* * *

Ким илм талаб қилиш йўлини тутса, Аллоҳ Таоло уни жаннат йўлига йўллаб қўяди.

* * *

Киши илмдан бир боб ўрганиши унинг учун дунё ва ундаги нарсалардан яхшироқдир.

* * *

... малоикалар илм толибларига уларнинг талаб этаётган илмларидан рози бўлган ҳолда ўз қанотларини қўйишади (ёзишади).

* * *

Одам фарзанди вафот этса, ундан барча амаллари кесилади. Факат уч нарсадан унга тўхтовсиз ажр этиб турилади. Бу уч нарсадан бири илмдир.

* * *

Олимларни лол қолдириш, эси пастлар билан мунозара қилиш ва одамларнинг назарини ўзингга жалб қилиш учун илм ўрганма.

* * *

Сен илм олгин. Зеро илм мўминнинг энг яқин дўстидир.

* * *

Талаба илм қилиши фарздир. Толиби илмга ҳар бир нарса истиғфор айтади, ҳатто, денгиздаги балиқшар ҳам.

* * *

Хеч бир киши илмиға амал құлмагунича олим бўла олмайди.

* * *

Қанча-қанча илмлар бор, барчаси бирдек манфаатли эмас.

* * *

Қайси бир олимнинг илмидан сўралганда қизганиб гапириб бермаса, қиёматда оғзига ўтдан тизгин солиб қўйилади.

* * *

Ҳасад қилиш дуруст эмас, аммо икки кишига жонздир: Аллоҳ Таоло берган илму ҳикмат асосида яшаб, одамларга ҳам уни ўргаттан кишига ва Аллоҳ Таоло молу дунё бериб, уни хайрга сарфлаган кишига.

* * *

Хеч бир киши илмиға амал құлмагунча олим бўлолмайди.

* * *

Ким илм излаш йўлида оёқларини чанг қилса, Аллоҳ унинг жасадини дўзахга ҳаром қўлгайдир.

* * *

Илм излашда икки киши бордир, бири шогирд, бири ўс-тоз. Ажрда иккиси баробардир.

ИЛМ ҲАҚИДАГИ МАҚОЛЛАР

Биләк қилюммага ішни илм қиласы.

* * *

Билим баҳт көлтирадар.

* * *

Диңқат илмнинг макони.

* * *

Зеҳн күшсанғ билимга,

Илм томар дилингта.

* * *

Илм – ақл булоги,

Ақл – яшаш чироги.

* * *

Илм – ёргулук,

Жаҳолат – зулмат.

* * *

Илмни меҳнатсиз эгаллаб бўлмас.

* * *

Илм излаган етар,

Изламаган кетар.

* * *

Илм кўп, умр оз,

Керагини ўқи.

* * *

Илм олиш – иши билан қудук казиш.

* * *

Илм топмай мақдима

* * *

Илм – эгарланган от,

Билганга дўст, билмаганга ёт.

* * *

Илм кишида зрийди, ёзда музлайди.

* * *

Илми йўқининг кўзи юмук.

* * *

Илмли уй чароғон
Илмсиз уй зимистон

* * *

Илмнинг сўзи ўқ,
Илмсизнинг сўзи йўқ.

* * *

Илмсиз бир яшар,
Илмли минг яшар.

* * *

Илму ҳикмат сувни ёндирап.

* * *

Илму хунар елга эмас, элга.

* * *

Илм истасанг тақрор қил.

* * *

Илм кўпу умр оз.
Керагини тошга ёз

* * *

Илм олишнинг эрта-кечи йўқ,
Илм – тубсиз кудук

* * *

Илм ўлчови ақл,
Зеҳн ўлчови нақл.

* * *

Илми борни ёш дема,
Илми йўкни бош дема.

* * *

Илмли одам – иликли суюк

* * *

Илмли олар, илмсиз олдирап

* * *

Илмдан жаҳолат кўрқади.

* * *

Илм номаълумлардан мавхумларни топган.

* * *

Илм олиш оғир, олгандан сўнг эса оғирларни енгиллатади.

* * *

Илмни қанчалик кўп олган сари, у оздек бўлиб туюлаверади.

* * *

Илм қулфининг калити қунтдир.

* * *

Илмнинг эшиги қизиқишидир.

* * *

Илмли киши иш бошқарса, ишнинг ярмини илми қилади.

* * *

Илм коинотга чиқди, ойга нарвон кўйди.

* * *

Илм харсанг тошни ҳам тилга кирита олади.

* * *

Илм ҳаммага баробар берилади, лекин уни ҳар ким ўз ҳовучига яраша олади.

* * *

Илм ҳаёт қоронгулигини ёритади.

* * *

Илм излаган етар,
Изламаган – йиқилар.

* * *

Илм истасанг, такрор қил.

* * *

Илм топмай, мақтанма.

* * *

Илм – эгарланган от,
Билганга – дўст, билмаганга – ёв.

* * *

Илм қоғоз қатида эмас, мия қатида.

* * *

Илми йўқнинг кўзи юмуқ.

* * *

Илмли олар,
Илмсиз олдирап.

* * *

Илмнинг аввали аччик,
Сўнгги тотли.

* * *

Илмсиз бош қашир, хушомадгўй гап ташир.

* * *

Илмсиз имомдан тухум қилмайдиган товук яхши.

* * *

Илмсиз олим – тўқимсиз асов от.

* * *

Илмсизга ишонч йўқ,
Хунарсизга кувонч йўқ.

* * *

Илму ҳикмат сувни ёндирап.

ОТАЛАРНИНГ ИЛМ ҲАҚИДАГИ СҮЗЛАРИ

Илм шундай нарсаки, бутун куч сарф этилмаса кўлга кирмайди.

* * *

Илмсиз инсон – мевасиз дарахт.

* * *

Илм бир хазина бўлса, бу хазина калити савол.

* * *

Илм инсон зийнати.

* * *

Илм бўлмаса одамнинг ҳайвондан фарқи бўлмас эди.

* * *

Илм ва одоб – таги йўқ хазина. Кимки унга эга бўлса, қадру қиймати баланд бўлади.

* * *

Кимки илм билан ақлини оширишга уринса молу давлат ўзи келаверади.

* * *

Нодонга илм ўргатмоқ умрни зое ўтказмоқдир.

* * *

Фазилатга фақат илму шарафи бор одам лойик.

* * *

Қоғозга туширилмаган илм унутилиб кетади.

МАШХУР ИНСОНЛАРНИНГ ИЛМ ҲАҚИДАГИ СЎЗЛАРИ

АЛИШЕР НАВОЙИ

Билмагани сўраб ўрганган – олим,
Орланиб сўрамаган ўзига золим.

* * *

Бирорким, илм ила бўлди баруманд,
Ангаким ворис ўлди, бўлди фарзанд.
Вагар илм ичра бўлмай бирга қоневъ,
Баридан баҳравар бўлсанг ие моневъ!

* * *

Жаҳон илмики бу кун менга ёд эрур,
Анга барча жаҳл ахли истод эрур.

* * *

Илм ўқаб, килмаган мақбул,
Дона сочиб, кўтармади маҳсул.

* * *

Илм ўқиб амал қилмагон ерни шиор қилиб, тухум солмогонга ўхшар, ё тухум солиб, маҳсулидан баҳра олмагонга.

* * *

Илмни ким воситай жоҳ этар,
Ўзинию халқини гумроҳ этар.

* * *

Илм ортуқким икки жаҳон шоҳлиги.

* * *

Йигитликда йиғ илмнинг маҳзани,
Қарилик чоғи ҳарж қилғил ани.

* * *

Илм ичра менга жо бўлди мадҳал,
Топилмас мушкул мен қилмаган ҳал.

* * *

Илмдан орий улуснинг жоҳили худкомаси,
Ўрганурча жидду жаҳд эткон жаҳон алломаси.

* * *

Илм, Навоий, сенга мақсуд бил,
Эмдики илм ўлди, амал айлаги.

* * *

Илм истаб ҳар томонга борасан, ёдингта олмасанғ варақ
йигиб нима қиласан?

Файрат қилиб күп йиққунча, ҳаракат қилиб илмни ёд
олгин.

* * *

Илм ўрганмоқ – эътиқодни мустаҳкамлаш учундир, аммо
бойлик ортироқ учун эмас.

* * *

Илмнинг мартабаси барча мартабалардан улугдир,
Илмнинг заволи ўзбиларманлиқдир.

Илмнинг камоли мулойимлиқдадир,
Илмли шоҳга завол йўқдир.

Илм мажлиси жаннат боғидир.

* * *

Гар кимга улуш бўлса воса,

Гар дардиё ҳоли, не ҳосил?

(Яъни, инсон бир неча илмларни эгалласаю унда дард ва ҳол
бўлмаса, бундай шимдан нима фойда?)

* * *

Илм ўқиб, унга амал қилмаган, ерни ҳайдаб, уруғ сепма-
ганга ёки уруғ сепиб, ҳосилдан баҳра олмаганга ўхшайди.

* * *

Илм чўққиси ҳамма чўққилардан юксакдир.

* * *

Илми дин касб қилки, суд эрмас,

Чарх мушкулларини ҳал қилмоқ.

Лекин ул илм доғи навф этмас,

Билибон бўлмаса амал қилмок.

* * *

Илм ўлди, шараф дин аро ҳар ойинга,

Бормоқ бўлур ўргангани ани чинга,

Динга уламо мужиб эрур, тазийинға

Олмоқлик аларга раҳна солди динга,

* * *

Инсон илмда малакдан устун, жаҳолатда шайтондан тубан.

* * *

Ким бор эса ҳаққа даргоҳ хоклиғи,
Илм ортиқким, икки жаҳон шоҳлиғи,
Оlam фисқида бордир огоҳлиғи,
Оми киши бўлди зуҳди гумроҳлиғи.

* * *

Ким олим эрса, нуқтада барқақ дегани,
Гар базм тузар, беҳишти мутлақ дегани.
Ҳар кимсаки, йўқ илм анга аҳмоқ дегани,
Мажлисигаки илм бўлса учмоқ дегани.

(Яъни ким нозил маъноли сўзласа, олим дегин, агар базм тузса мутлақо жаннат дегин. Кимдаки илм бўлмаса, аҳмоқ дегин, агар илм мажлиси бўлса, бу мажлисни жаннат боғи дегин).

* * *

Киши таълимдан топса маломат,
Топар илм аҳли олдингда ҳижолат.

* * *

Оз-оздан ўрганиб доно бўлур,
Қатра-қатра йиғилиб дарё бўлур.

* * *

Олими, писандтур хиҷоли, билгил,
Комилда керак хилм хаёли, билгил.
Ким, хилмдадир илм камоли, билгил.

* * *

Олим мулқининг интиқали бўлмас,
Шоҳ олим агар бўлса, заволи бўлмас.

(Яъни, кимда илм бўлмаса, олимлар олдида сўз айти олмайди, олимнинг бойлигини оҳири бўлмас, шоҳ агар олим бўлса, заволи бўлмайди).

* * *

Олим агар жоҳ учун ўлса залил,
Илми анинг жаҳлига бўлгай далил.

* * *

Олим ул итким, нажас ул-лайи эрур,
Үглунгга, жаҳл ўлса, ажаб шайн эрур.

(Яъни, энг нажас ҳайвон саналган ит олим бўлса-ю, ўели-
ни илм-хунарсиз қолишидан ҳам хунук нарса бормикан?)

* * *

Илмига амал қилмаган олим устига китоб ортилган
эшакка ўхшайди.

* * *

Ҳар кимгаки илм қияли қил эмас
Ким аҳлига сўз дерга маҳалли бўлмас
Эмгак тортиб илм ўрганган хиродманд

* * *

Ҳар кимгаким илм қийлу ҳоли бўлмас,
Илм аҳлига сўз дерга мажоли бўлмас.

* * *

Ҳақ берди чу элга илм сармоясини.
Хуршед уза солди уламо соясини,
Олғанлар анинг ружбасидин воясини,
Билдик боридин буюк анинг поясини.

* * *

Қолган киши касби илмдан заҳмат аро,
Фикҳ ўргансун саъй ила ул меҳнаг аро,
Илм ичра шараф фикхда бил нисбат аро,
Ким сарвар эрур факих бу уммат аро.

АБДИБЕК ШЕРОЗИЙ

Агар инсон илм нури билан ўз йўлинни ёритмаса, зулмат
ва нодонлик кўчасида қолади.

* * *

Ақлини нодонлиқдан қутқарган ҳар бир аёл номус, иззат,
аёллик қадрини тушуниб етади. Бундай аёл ҳеч бир ишда
адашмайди. Илмсиз аёл эса бола тарбиялашда турли хато-
ларда йўл қўяди.

* * *

Дунёда қандай эгулик содир бўлган бўлса, уларнинг
ҳаммаси донолик орқали келиб чиқкан.

* * *

Илм аёл учун зийнат.

* * *

Илм эгаллацига шоцил, ҳар қандай ҳунардан баҳраманд
бўлиш қандай яхши!

* * *

Инсониятнинг қадри илм билан ҳосил бўлади. Илмдан
ҳали ўч ким зарар кўрган эмас.

* * *

Илмини эгаллаб олиш бир санъатдир.

* * *

Китни қалбининг нури илм ва маъриғат билан бақувват
бўлади.

* * *

Энг зўр ҳалокат нодонлик, инсонийликни бинтирувчи ҳам
нодонликдир.

* * *

Эй ўғил! Қайси фан бўлмасин, то уни мукаммал эгалла-
магунингча ҳаракатни тўхтатма, бир илм иккинчи илмни
эгаллашга ёрдам беради.

Бир илмни эгаллашга аклинг йўл бердими, уни охиригача
эгалламай туриб, чала ташлаб кетма!

* * *

Яхши таҳсил кўрган ва илм нури билан хулкини яхши-
лаган аёл ҳар ерда иззат топади.

АБДУЛЛА АВЛОНИЙ

Агар бир шогирд илм ва муаллимини сўймаса, иштаҳа
ила ўқимаса, мақсадига ета олмас.

* * *

Илму дониш яхши зийнатдир хотин-киз ахлина,
Қадам кўй илм ойина, тумору маржонни унут.

* * *

Инсонларни яхшиликка чақирувчи, ёмонлиқдан қайтарувчи илмдир.

* * *

Илм инсонларнинг мадори ҳаёти, раҳбари нажотидир.

* * *

Илм бизга ўз ахволимизни, ҳаракатимизни ойина каби кўрсатур. Зехнимизни, фикримизни қилич каби ўткур қилур.

* * *

Илм дунёнинг иззати. Илм инсон учун ғоят олий ва муқаддас бир фазилатdir.

* * *

Инсондарни яхшиликка чақирувчи, ёмонлиқдан қайтарувчи бу илмдир.

* * *

Илму маърифат сохиби бўлмоқ учун саъй ва ғайрат керак, зеҳн ва идрокнинг ҳам саломат бўлмоғи шартдур.

* * *

Тирикликда кимниким қилса ҳар кор,
Анинг осонлигина илм даркор.

МИРЗО АБДУЛҚОДИР БЕДИЛ

Забт этайин десанг сен илму ҳунар,
Инсон камолин эт ўзингга раҳбар.

* * *

Инсоннинг қиммати илм билан ҳунар.

* * *

Мен илм олинидан ўта курсандман,
Тагин бир мақсадга дилдан пайвандман,
Таянчим бўлиб шу илм ҳикматдан,
Оlamни уйғотай уйқу-гафлатдан.

* * *

Илм инсоният гавҳаридир.

* * *

Инсоннинг қиммати эмас кийим, зар,
Инсоннинг қиммати илм ва ҳунар.

* * *

Илм ҳикматни келтириб чиқарди. ҳикмат-фалсафа эса илм сирларини бутун оламга ёйди.

АБДУЛЛА АҲМАД МУҲАММАД АЛИ

Илмни илм билан топилади.

* * *

Олган илмдан фикр тугилиши - илмнинг мевасидир.

АБДУЛЛОҲ ИБН МАҶСУД

Гуноҳ қилиш илмнинг баракасини кеткизади, уни унудишига олиб келади.

* * *

Илм йўқолмасдан уни ўрганишлар, илм олимларнинг вафоти туфайли йўқолади.

* * *

Илм ўрганиш, илм олиш, таълим олиш билан эгалланади.

* * *

Илмига амал килмайдиган олим таомларнинг мазасини сифатлаган оч одам кабидир.

* * *

Илмни фурсат бўлганда ўрганавериш керак. Илм зарур бўлган пайтда фурсат топилмайди.

* * *

Ким илм ўрганиб, унга амал килмаса, илми факат унинг кибрини зиёда қиласди.

АБДУЛЛОҲ ИБН МУБОРАҚ

Илмга баҳиллик қилган киши уч нарсанинг бирига гирифтор бўлади ёки ўлиб кетади, илми беҳуда кетади ёки ҳукмдорнинг ғазабига учрайди ёки ёд олган илмини эсидан чиқаради.

* * *

Илм ўрганмасдан туриб улутлиқка интилган кишига ҳайронман.

* * *

Инсонни ҳайвондан ажратиб турадиган асосий хусусияти илмдир.

* * *

Инсон фақат илм учун яратилган.

* * *

Киши, модомики, илм излаб юрган экан, у олимдир. Ка-чон ўзини олим бўлдим деб йўласа, у жоҳил бўлиб қолади.

АБДУЛ АСВАД

Илмдан азизроқ нарса йўқдир. Подшолар одамларга ҳоким бўлишса, олимлар подшоҳлар устидан ҳокимдирлар.

АБДУЛМАЖИД САНОИЙ

Жаҳонда илмни ажрата билгил,
Шиш билан семизлик фарқини билгил.

АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ

Алҳосил, бутун ҳаётимиз, саломатимиз, саодатимиз, сарватимиз, майшатимиз, химматимиз, ғайратимиз, дунё ва охиратимиз илмга боғлиқдир. Миллатта илм керак, маърифат керак.

АБДУЛЛОҲ ИБН АББОС

Илм шараф сохибига шараф қўшади. Подшоҳларни тахтга ўтиргизади.

* * *

Илм олишда (қийналдим), бироз корландим, тилагим ҳосил бўлгач, азизу мукаррам бўлдим.

* * *

Сулаймон алайхиссаломга ё илмни, ёки молу дунёни танлаш ихтиёри берилди. Шунда у зот илмни танладилар. Кейин у кишига мол-мулк ҳам ато этилди.

АБДУРАХМОН ЖОМИЙ

Баланд мансаб тепасида ҳам,
Илм ошиқ пок фикрим қил ҳар дам,
Мансаб билан баландмас одам,
Мансаб одам билан мухтарам.

* * *

Илм – барча ҳунарнинг тожи бебаҳо,
Илм – ҳамма кулфнинг калити аъло.

* * *

Илм олишга белингни боғла,
Бошқа ҳар бир ишдан қўлингни боғла.

* * *

Сенга улуглик лозим бор жойда,
Отанг обрўйи бермайди фойда.

* * *

Талаб гирдоби кенг ҳам жуда узоқ,
Илм дарёси ҳам чукур бекирғоқ.

* * *

Топганинга ҳеч қаноат қилма,
Иштоб қилабергин, чарчашни билма.
Ғайрат қилу билиб олишга тириш,
Билиб ол-да, сўнгра чин ишга кириш.

* * *

Ўқиб ўрганган илминг ишга сол,
Ўчмасин куч бирла ёқилган машъал.

АБДУРАУФ ФИТРАТ

Илмнинг ниҳояси йўқ.

* * *

Ҳикмат ақл камолотининг натижасидирки, илм орқали
ҳосил бўлур.

АБДУҲОЛИҚ ҒИЖДУВОНИЙ

Илм ўрганиш йўлида событ қадам бўл.

ИМОМ БУХОРИЙ

Илм Алоҳининг неъматидир. Уни хоҳлатанига беради.

АБУ ҲАСАН СИРИЙ

Дунёнинг турган-битгани ортиқчадир, лекин, беш нарса бундан мустасно – нои, сув, кийим, уй ва фойдали илм.

* * *

Тўрт нарса инсонни улуғлайди, илм, одоб, омонатдорлик ва иффат.

АБУ МАНСУР АЛ-МОТРУДИЙ

Мартаба-ю иззаатни илмдан изла.

* * *

Тўгри йўлнинг очкуси илмдир.

* * *

Куролингни илмдан яса.

* * *

Ўрган ва ўзгаларга ўргат.

АБУ АЛИ ИБН СИНО

Илм – нарсаларни инсон ақли ёрдами билан ўрганишликдир.

Ҳақиқатни очинглар, тўгри йўлдан юринглар. Бир-бiringиздан илм ўрганиб, камол топишингиз учун дил пардасини очиб ташланглар.

АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ

Билиминг шундайки, у ялангоч бўлганингда ҳам ўзинг билан қолади, уни ҳаммомга кирганингда сув ҳам йўқота олмайди.

* * *

Илм олиш ахлоқий покликни талаб қиласди. Шунингдек, таълим ва тарбия бир бутунликни кўрсатади. Факат шу бирликка амал қилган шогирдлар камолот сари бора олади.

* * *

Илм билан давлат ҳеч хам келиша олмайди, кимда ким илмни бойиш манбаи қилиб олса, у узокка бормайди, ярим йўлда ҳалок бўлади.

* * *

Илмлар кўпидир, улар замон иқболи бўлиб, турли фикр ва хотиралар уларга қўшилиб борса кўпайди, одамларнинг илмларга рагбат қилиши, илмларнин ва илм ахлиягини хурматлаши ўша иқболнинг белгисидир.

* * *

Илм ҳар нарсадан юкори, ҳеч нарса ундан юкори бўла олмайди.

* * *

Илм олиш ахлоқий покликни талиб қиласди.

* * *

Ишга яраб қолса илминг бир муддат, оширмокка айлагил шиддат.

* * *

Эга бўладиган нарсаларнинг энг шарафлиси илмдир, барча илмга интияди-ю, лекин илм унга келмайди.

АБУ ЛАЙС САМАРҚАНДИЙ

Илм аҳли болса яисонларга нисбатан афзаллоқдир.

* * *

Агар кишин ниятини тўғрилашга қодир бўлмаса ҳам, илмни ташлаб қўймаси, чунки тълим олаверса, илм унинг ниятини тўғрилааб қўйинши мумкин.

* * *

Тълим олувчи илмни хурмат қилиши керак, китобни ерга қўйинши, ифлос кўллар билан ушланши лойиқ эмас.

АБУ НАСР ФАРОБИЙ

Ҳар кимки илм-хикматни деса, уни ёшлигидан бошласин, сог-саломатлиги яхши бўлсин, яхши ахлоқ ва одобли бўлсин, сўзининг уддасидан чиқсин. диёнатли бўлсин, барча конун-

қоидаларни билсин, билимдон ва нотик бўлсин, илмли ва доно кишиларни хурмат қилсин, илм ва аҳли илмдан молдудунёсини аямасин, барча реал моддий нарсалар тўғрисидаги билимни эгалласин.

* * *

Илмни касб-хунар қилиб олмаслик ва мол топишга восита қилиб олмаслик керак.

* * *

Илм даргохига кирав экансан, қалбингни кўнгилни оздирувчи иллатлардан, очкўзликнинг куди бўлишдан, ўз ҳокимлиги учун курашишдан озод бўлмоғинг даркор.

* * *

Ҳар кимки илм-хикматини деса, ёшлигидан бошласин, илмли доно кишиларни хурмат қилсин. Илм ва аҳли илмдан моли дунёсини аямасин.

АБУЛҚОСИМ ФИРДАВСИЙ

Илмдан кишига иззат-обрў ҳам,
Илмсиз ҳеч ерга қўймагил қадам.

* * *

Дили жонга доим илм берди нур,
Ғафлатдин кутулмоқ илмдан бўлур.

* * *

Кийни меҳнатта кўрсатиб сабот,
Илмдан қидиргил ҳожатга нажот.

* * *

Шубҳа йўқ, илмдан тирикдир инсон,
Машаккат-меҳнатни енгади осон.

* * *

Ҳар нечук элдан эшитсанг бир сўз,
Уни тинмай ўрган кеча-ю кундуз.
Илмдан бир шуъла тушган он,
Шунда билурсанким, илм бепоён.
Кўз кўрмаган, кулоқ тиймагани то,
Одам илм билан қиласи барпо.

АБУЛҚОСИМ ЛОҲУТИЙ

Савод – илм меваси, илм – ҳаёт кўзи,
Ҳаёт талаб этсанг, бу савод ўзи.

АБУ АБДУЛЛОҲ РУДАКИЙ

Илмдан яхшироқ ҳазина бўлмас,
Қўлингдан келгунча тера олсанг бас.

АБУ АЗИД БИСТОМИЙ

Ҳақиқатни очинглар, тўғри йўлдан юринглар. Бир бирингиздан илм ўрганиб, камол топишингиз учун дил пардасини очиб ташланг.

АБУ АЛИ ИБН СИНО

Ҳеч бир гап қолмади маълум бўлмаган.
Жуда оз сир қолди мавҳум бўлмаган.
Лек билимим ҳакда чукур ўйласам,
Билдимки, ҳеч нарса маълум бўлмаган.
* * *

Илм – нарсаларни инсон ақли ёрдами билан ўрганишликдир.

АБУ АСВАД

Илмдан азизроқ нарса йўқдир. Подшоҳлар одамларга ҳоким бўлишса, олимлар подшоҳлар устидан ҳам ҳокимдирлар.

АВАЗ ЎТАР

Илму фан уйига юборинглар болангизни,
Анда ўқиганлар бори яктол жаҳондир.

“АВЕСТО”дан

Илм ўкишга боғлик, фахр – ишга, фаровон хаёт –тириш-қокликка, мукофот – тақдирга.

АНФАР ИБН ҚАЙС

Илм билан мустаҳкамланмаган ҳар қандай улугликтининг оқибати ҳавфdir.

АЛИХОНТУРА СОҒУНИЙ

Жаҳон ҳалки ўликдир, ё тирикдир,
Тирик юрган илмсизлар ўликдир.
Ҳаёт ичра урушмоқ ё топишмоқ,
Икковига зарурдир илм ўқимоқ.

АЛИХОН МУЛЛАОХУН ЎГЛИ ОРАЗИЙ

Ер юзи бир дашту саҳро бўлса, гулзори илм,
Саҳнаи оламни бўлмоқда намудори илм.
Илму фан бирла қуролланмоқда сардори илм,
Илми ўқи, ҳеч бир жонга еткурмайди озор илм.

АМИР ТЕМУР

Илм ва хикмат ўрганиш учун инсоннинг муаллими бўлиши шарт.

Илмли бўлиш учун мунтазам ўкиш керак.

АНБАР ОТИН

Эмиш ҳар элға қабри илм бало,
Ўла илм мақоми баски бало.
Кишиким илму фандин боҳабардур,
Халойикқа мўътабардур.

* * *

Жаҳон равшан зиёйи илмдандир.

Кўнгил софи сағойи илмдандир.

* * *

Муродингни ҳаётинг ичра ахтар,
Ким мавхум итм ичида бўлма ахгар.

АЛЬФРЕД ТЕЛЛИСОН

Илм келади, гонишмандлар эса қолади.

АРИСТИПП

Билимсиз бўлгандан қашшоқ бўлган афзал, чунки қашшоқ пулдан маҳрум киши бўлса, билимсиз илмдан маҳрум кишидир.

АТО ИБН АБУ РАБОК

Бир илм мажлиси лаҳв (бехуда) мажлислардан етмиштасига кафолат бўлади.

АМБРАЗ БАРС

Илм – билими етарли эмаслигини оқилга кўрсатадиган, нодондан эса янирадиган юсита.

АНАТОЛ ФРАНС

Илм ҳәқдир, лекин кўпинча олимлар янгилишишади.

* * *

Илмни ҳазм қилиш учун уни иштаҳа билан ютмоқ берак.

А. ШОПЕНГАУЭР

Ўртамиёна одам вактни тез ўтказиш пайида бўлади, ис-тъедод эгаси эса ундан фойдаланиб қолишга уринади.

* * *

Илм фазилат ва акл сохибларини боғлаб турувчи
риштадир.

* * *

Ким қалбини гуноҳлардан сакламаса, унга илм наф
бермайди.

* * *

Илмдан насибадор кишидан озгина олган илмига хурсанд
бўлиб, биргина нарсани унуганда хафа бўлиши илмнинг
шарафига етарли далилдир.

МУҲИДДИН ЖУВАЙНИЙ

Илм саодатга йўлловчи машъал,
Жоҳиллик ўлимга бошлар ҳар маҳал.

МУҲАММАДНИЁЗ НИШОТИЙ

Илм элининг васфи жаҳондин фузун,
Ҳарна гумон айласанғ ондин фузун.

* * *

Кимда йўқ жавҳари идроки илм,
Кўнгли эмас айнайи поки илм.

МАҚСУД ШАЙХЗОДА

Илм зўр идея, томири ишдир,
Дунёси фазолар қадар кенг ишдир.
Илм бир гўзалки, кўрмаган билмас,
Кўнглида унга меҳр тутганлар ўлмас.

* * *

Илм инсон кўзин очар, қулочин очар,
Фан мияга идрок билан ёргуллик сочар.

* * *

Билимли киши керакли сўзни сўзлайди, кераксиз сўзни
кўмиб яширади.

* * *

Билимли киши ўлса ҳам номи ўчмайди, илмсиз кишининг
үзи ҳаёт бўлса ҳам оти ўникдир.

* * *

Билим билан саодат йўли очилади, шунга кўра илмли бўл,
бахт йўлини изла.

АҲМАД ТАБИБИЙ

Илм бирла маърифат таълимнин тарк этмагин,
Ҳосил эт боринча жон, такрор илму маърифат.

А. С. ГРИБОЕДОВ

Киши қанчалик илмли бўлса, у жамиятта шунчалик фой-
дали бўлади.

АФЛОТУН

Оlamda илмдан кучли нарса йўқдир.
Илм ҳар қандай ҳузур-ҳаловатдан ҳам,
Бошқа нарсалардан ҳам зўрроқдир.

Б. ГУМБОЛЬДТ

Илмдан олдии ҳар доим таҳмин юрган.

БАДРИДДИН БИЛОЛИЙ

Илминг бўлсаю бўлмаса амал,
Бошингга битган надомат, жанжал.
Илм агар бўлса амалга ошно,
Бири минг бўлур, ё ундан аъло.

БУАСТ

Илмнинг чегараси уфққа ўхшайди, унга қанча яқинлашсанг, шунча узоклашибди.

* * *

Илм – хазина, унинг калити меҳнат.

БЕНЖАМИН ДИЗРАЭЛИ

Билимсизлигингиzin тан олиш – илм томонига қўйилган катта қадам.

БУРХОНИДДИН МАРГИНОНИЙ

Ҳеч қачон илим ўрганиш ишида узилиш рўй бермаслини көрак, негаки бу катта йўқотиши а олиб боради.

БЕРТРАН РАССЕЛ

Илм бу – сизнинг биладиганингиз, фалсафа бу – сизнинг билмайдиганингиз.

* * *

Аслида инсон илмни эмас, аниқликни билишни истайди.

ВИКТОР ГЮГО

Тараккӣёт тасодиғ эмас, балки зарурнотдир.

Г. ГЕССЕ

Илмни ўргатиш мумкин, донишмандликни ўргатиб бўлмайди.

ГЕРАКЛИТ

Тафаккур буюк ғазилатдир. Одамнинг донолиги ҳақиқатни айтишида, табиятга кулоқ солган ҳолда унга мувофиқ ҳаракат қилишидадир.

ДЕН ДИДРО

Илм кишига ўз қадр-қимматини беради, ҳатто, кул ҳам қул булиши учун түгилмаганлигини фаҳмлай бошлайди.

ГЁТЕ

Илм чўққисини эгалламоқчи бўлган киши олдиндан унга кўпчилик қарши булишини билиши керак.

* * *

Илми саёз бўлганлигидан ҳар ким бошқани ўзига ўхшатиб тарбиялашга ҳаракат қиласди.

Ж. САНТАЯНА

Фақат ўкув ютида таълим олган бола – илмсиз бола.

ЖАЛОЛИДДИН РУМИЙ

Илм агар кўнгилга сингса ёр эрур,
Гар баданга сингса ул, бекор эрур.

* * *

Илм худдан келмаса бевосита,
Бир бўёқдирким, кетар билвосита.

* * *

Илм юкин этма ҳавойи нафс юки,
Илм тулпорига мингайсен у кун.
Илм тулпорига сен бўлгач сувор,
Қолмагай елкангда ул юқдин губор.

* * *

Маст-аласт занжийга шамшир бер, бале,
Илму урфон берма нокастга вале.

* * *

Илму молу мансабу жохи қирон
Бадгуҳарлар илкига тушса ёмон.

ЖОН КЕННЕДИ

Илм олмаган фарзандлар йўқотилган фарзандлардир.

ЖАВИДОНИ ХИРАД

Илм ўрганишдан уялган ва такаббурлик кўчасига кириб қолган кишилар ҳеч қачон илмга эга бўла олмайдилар. Эй ўтил, сен илм олишдан уялма. Нодонлик ёмон хислат!

ЖОН РЕСКИН

Илмга ҳам ҳудди овқатга бўлгандай муносабатда бўлишимиз керак. Биз факат илмли бўлиш учун яшаймиз, ҳудди факат овқат учун яшаганимиздай.

ЖОРЖ ХЕРБЕРТ

Биттагина хайрли иш бир олам илмдан афзал.

ЖОРЖ БЕРНАРД ШОУ

Тиришқоқлик илм сари ягона йўлдир.

ЗАҲИРИДДИН МУҲАММАД БОБУР

Ким анга илм толиби илм керак,
Ўргангали илм толиби илм керак.
Мен толиби илму толиби илм йўқ,
Мен бормен илм толиби, илм керак.

ЗОКИРЖОН ХОЛМУҲАММАД ЎҒЛИ ФУРҚАТ

Жаҳон равшан зиёли илмдандир!
Кўнгил софи сафойи илмдандир!
Чарог ўлса агар ҳарким қўлида.
Хатар бўлмас қоронгуда йўлида.

Кишиким илму фандан боҳбардир,
Халойикка баҳадру мўътабардир.

Кўнгилларниг суури илмдандир,
Кўрар кўзларни нури илмдандир.

* * *

Керак ҳар илмдан бўлмок хабардор,
Бўлур ҳар қайси ўз вақтида даркор

* * *

Жаҳон басту қушоду илм бирла,
Нодир дилнинг муроди илм бирла.

ЗУБАЙР ИБН АБУ БАКР

Отам шундай насиҳат қилған эди: “Илм ўрган, зоро, факир чоғингда у мол, бой вақтингда жамолдир”.

ЗУХРИЙ

Илм мардликдир, уни факат мард эркаюар севади.

ЦИЦЕРОН

Бахти Тантридан сўра, илмга ўзинг етиш.

ИБРОҲИМ АДҲАМ

Бу дунёда илмига амал қилмаган олимлар кўп пушаймонлик тортадиган қимсалярдир.

ИВАН КРИЛОВ

Кучли бўлиш яхши, илмли бўлиш ундан ҳам яхши.

ИБН АББОСДАН

Сен қандай килиб шунча илмга эришдинг? – деб сўрадилар.

Савол берувчи тил, билувчи қалб ва чидамли ўқитувчи билан, – деб жавоб берди.

* * *

Сен илм олгин. Зоро илм мўминнинг энг якин дўстидир.
Илм Аллоҳнинг маърифатига олиб борадиган йўлидир.

ИБРОХИМ ҲАҚҚУЛОВ

Ҳаёт ва онг тараққиётiga хизмат қилмаган илм – илмсизликдан ўзга нарса эмас.

ИБН ХУТАЙБА

Киши то илм ва амални ўзида жамламагунча ҳоким бўла олмайди.

ИМОМ АҲМАД ТЕРМИЗИЙ

Илм ўрганиш, мёхрибоилик ва юмшоқлик билан бўлади.

ИМОМ АҲМАД ИБН КУДИМА МАҚСУДИЙ

Илм ва амалдан таркиб толған давёлар барча қалб касалларига даводир.

Ҳамма қалби касаллар илмга ва у билан лойик амал қилишга мухтожлар.

Қачонки жохилга илм, бепарвога билим, аҳмокқа баён этиш ила муомила қилинса, ўзи ҳам бошқалар ҳам азиятда колади.

Илм сафар билан ва унинг йўлида сафар қилиш орқали ҳосил бўлади.

Илм олимнинг қалбida мустаҳкамдир ва бошқа кишига ўргатилганда ҳалол бўлади, қалбдан кетиб қолмайди.

Ҳасад дардига илм фойда қиласди.

ИБН АВД АЛ БАРР

Агар кишининг илми ақлидан кўп бўлса, у ўз илми ту, файли азобга қолиши мумкин.

ИМОМ АБУ ҲОМИД МУҲАММАД ИБН МУҲАММАД АЛ-ҒАЗЗОЛИЙ

Авом одамдар билан илмнинг нозик ҳақиқатларига шўнгимаслик карак.

* * *

Агар ўзинг билан машгул бўлмоқчи эсанг, ҳолатинг сенга фарз қилган илм билан шугууллан.

* * *

Агар қалбда илм ҳосял бўлса, ҳолати ўзгаради.
Ҳолати ўзгарса, аъзоларнинг ғамили ўзгаради.
Бас, амал ҳолатта, ҳолат илмга, илм фикрга тобедир.

* * *

Агар инсон илмга шўнгисш билан саодат тополмаган бўлса, саломатликдан маҳрум бўлади.

* * *

Агар илмдан кийилган эрса таж,
Ул бош осмондан ундиради бож.

* * *

Аллоҳ таоло бирор бандага билим берса, ҳалимлик, тавозе, хусни кулк, мулоҳимликни ҳам кўшиб беради. Ана шу илм фойдалидир.

* * *

Аллоҳ таоло илм нурини қалбга факат фарншталар воситаси ила юборади.

* * *

Айтилган иарсани ёд олиш билан кифоятсанса, киши илм идишига айланаб қолади.

* * *

Бир илм иккинчи илмга йўл вазифасини ўтайди.

* * *

Бир илмга мутахассис бўлган муаллим талабалар учун бошқа илмларнинг таълим йўлларини очиб бериши лозим.

* * *

Бузук хулқ билан илмга эришган кишилар саодатга элтувчи ҳақиқий фойдали илмлардан маҳрум кишилардир.

* * *

Дунё ва оҳиратдаги саодатнинг асоси илмдир. Шу жиҳатдан, илм олици амалларнинг энг афзалидир.

* * *

Заруратдан ташқари ҳолатда сукут саклаш илм ахлининг одати бўлиб қолаверади.

* * *

Илмлардан баъзи бирини ўрганаётган талабага бошқа илмларни ёмон кўрсатмаслик лозим.

* * *

Илм фикрининг хос мевасидир.

* * *

Илм толиби абдий мулк, доимий неъмат ҳисобланади.

* * *

Илм учун ҳар бир ҳаракат килувчи насиба микдорига кўра илмга эришади, ҳаракатининг микдорига кўра эмас. Лекин бу, ижтиходнинг кераги йўқ, дегани эмас.

* * *

Илмларнинг заруриятига кўра тартиб-мартабаси бир. Бир иккинчи илмга йўл вазифасини ўтайди.

* * *

Илм ва унга олиб борувчи илмлар энг шарафли ҳисобланади.

* * *

Илмлар ўзаро боғлиқ ҳамда бир-бирининг кўмакчисидир.

* * *

Илм ўрганиб, унга амал қылмайдиган киши, бошқаларга фойда беріб, үзи илмдан холи қолған дафттар ёки бошқа нарсаларни ўткырлағ, үзи хеч нараса кеса олмайдиган қайроқтош ёки бошқаларни кийинтириб, үзи ялангоч қолған игна ёки бөшқаларға нур беріб, үзи әниб кетадиган чирокнинг пилиги кабидир.

* * *

Илмнинг шарафи ақл томонидан күрсатыб берилған, ақл илмнинг манбаи ва асоси. Илм ақл дарахтидаги мева, құышдаги зиё ва күздаги нур ўрнида юради.

* * *

Илм фазилатдир. Бошқа нарсада киёсланмаганда ҳам мутлақ афзал булиб қолаверади.

* * *

Илм – қалб ибодати.

* * *

Илм энг афзал нарса, уни ўрганиш ва ўргатиш ҳам афзал иш.

* * *

Илм басират (қалб күзи) билан, амал эса күз билан билинади. Күзи билан күрувчилар эса, жуда күпдир.

* * *

Илмнинг қайси тури бұлмасин, шубхасиз, уннинг фойда-си бўлади ва сохибини олий макомларга кўтаради.

* * *

Илм кўр қалб кўзини очувчи, коронгу зулматда нур бағишлиовчи ва заиф баданларга кўч-куватдир, илим билан бандар арбоблар даражасига кўтарилади. олий мартабаларга етишади.

* * *

Илмсиз холда ахлокни тузатиш мумкин бўлмаган ишдир.

Инсон қачон илм беришга киришса, улуг ишни, катта вазифани олган бўлади.

* * *

Ким жоҳилга илм ўргатса, уни қилибди зое,
Ким толибдан илм аяса, ўшадир энг бетоле.

* * *

Мақсадларга яқин ва юксак бўлган илмлар мақсадлардан узоқ бўлган илмлардан афзалдир. Мухим бўлган илмлар муҳим бўлмаганига муқаддимадир. Мухим бўлган илмлар муорд аҳамиятли бўлганларидир.

* * *

Мол-дунё каби илм ҳам йигилади.

* * *

Мустақил илми бўлмаган олим ҳайрат ожизлигига, жаҳолат сахросида қолган ҳисобланади.

* * *

Нарса кандай бўлса, уни шундайлигича билмоқ, танимок илмидир.

* * *

Нафснинг шарафи илм билан. Илм билан мол-дунёсини талаб қилган одам ковушнинг тагини юзи билан артган кишига ўхшайди.

* * *

Олимлардан бирни айтади: “Ким илмни ва хикматни кўлига юган қилиб ушлиса, одамлар уни ўзига имом қилиб олади. Ким илму хикмат билан танилса, бошқалар унга хурмат билан қарайди”.

* * *

Сен илм олишд ҳарис бўл!

* * *

Тавозеъ ҳамда устозни жон қулоғи ила тинглаш билан илмга етишиш мумкин.

* * *

Тиллари билан айтиб, гохида қалблари билан уни рад этаётган сўзда илмдан ҳеч нарса йўқ.

* * *

Толиби илм барча тўғри илмларни уларнинг бирор турларини қолдирмасдан ўрганимоги ва олдиға қўйган мақса-дига етишмоги лозим. Илмларни ўрганиб бўлгач, уларни чукурлаштириш керак.

* * *

Шогирд устозининг тавсияларига қулоқ солмагунча, қалбини илм эшитиш учун ҳозирламагунча уни фақмлай олмайди.

* * *

Қалб илмларининг нозик жиҳатларини ўрганиш билан ҳикмат булоқлари қайнаб чиқади.

* * *

Қайси жамиятда илмга ташнилик сусайса, илм ўрганишга эътибор камайса, кишилар фикрлашдан тўхтаса ёки уларнинг фикри саёзлашиб, сийқалашса, ўша жамият тараққиётдан орқада қолади.

* * *

Ҳар бир илмни мукаммал ўрганиб бўлгач, улардан юкори даражадаги илмга киришмоқ лозим.

Ҳар қандай илм борки, иқтисори (қисқаси), иқтисоди (ўртacha) ва истисқоси (зиёдаси) мавжуд.

* * *

Қалбнинг илм билан обод бўлиши фақатгина уни жирканч хулқлар ва разил сифатлардан покланиши билан юзага чиқади. Бир донишмандин: “Қайси нарсаларни жамласам, яхши бўлади?” – деб сўрашганда, “Кема ҳалокатга учраганда ўзинг билан қоладиган нарсани жамла”, – деб жавоб берибди. Бу билан у илмни назарда тутди.

* * *

Ҳар қандай илм чегараси одамлар уни ўрганган даражадан кўра кенгроқидир.

ИСААК НЬЮТОН

Илм ўрганганда мисоллар қондалардан фойдалироқ.

“КАЙКОВУСДА” көттириләди:

Илмнинг сифати уч важдандир: ё бир пеша билан боғланган илм; илм билан боғлик пашша; хайр ۋى dalolatga тааллуқкли одат.

Илм ва амал вобасталикда бир-бiriغا жисм ва руҳдек-дир. Жисм руҳсиз, руҳ жисмсиз бўлмагусидир.

ҚАМОЛИДДИН БИНОИЙ

Илм олмоқ касбинг бўлсин биродар,
Жаҳолатни топтаб, ол илму хунар,
Илмсиз топилмагайсан маърифий ҳеч,
Илмсиз бўлмагай бундай сифат ҳеч.
* * *

Илмингни амалдан айлама жудо,
Илм – амал бийлай ишга раҳнамо,
Илм агар амалга ёр бўлмас,
Ундан кўзга ҳеч мадор бўлмас.
* * *

Илмга бўлиб ошно, осонликча кеч дарё,
Дарёдан осон ўтиш илмликка ошно.
* * *

Сўзлагандә фасоҳат ҳам илмдан,
Фикрдаги малоҳат ҳам илмдан.
* * *

Теки жонда жонинг борки, бил,
Илм ўрганишдан ўзинг тиймагил,
Тананг заиф, сочнинг сийоҳ бўлса ҳам,
Илмдан ноумид бўлмагил бир дам.

КИТИЙЛИН ЗЕНОН

Илм эгаллаш асносидаги энг зарур нарса вактдир.

КЛОД АНДРИАН ГЕЛЬВЕЗИЙ

Илмли киши бесаводни дарров тушунади, чунки у ҳам ёшлигига шундай бўлган, илмсиз киши эса илмлини тушунмайди, чунки у ҳеч қачон ундан бўлмаган.

Ж. КУШНЕР

Катта илм бу – санъат, катта санъат бу – билим.

КОНФУЦИЙ

Илмга етишишининг учта йўли бор: фикрлаш йўли – энг тўгри йўл, тақлид қилиш йўли – энг осон йўл ва тажриба йўли энг аччик йўл.

Фикрсиз илм – фойдасиз меҳнат.

ЛЕВ ТОЛСТОЙ

Билим – курол, мақсад эмас.

Тарбия ва илм ажралмасдир. Илм ўргатмай тарбиялаб бўлмаслиги сабабли, тарбия илмдай қабул қилиниши зарур.

Илмсизликдан кўркма, нотўгри илмдан кўрк. Дунёдаги барча зулм шундан.

ЛЕОНАРДО Да ВИНЧИ

Илмсиз тажриба билан шуғулланишга қизиқадиган киши, рули ишламайдиган ёки компасиз кема бошқарувчисига ўхшайди, у каерга боришини ҳеч қачон аниқ билмайди.

Яхши илмлилик, яхши истеъдоддан туғилади; биз илмли бўлмаса ҳам истеъдодли бўлган кишини илми бор бўлгандан кўпроқ мақтаймиз.

ЛУЗИЙ АННЕЙ СЕНЕКА

Ёшлик чогида илм олиб, кексайгаңда эса ана шу илмдан завқланиб яшамоқ энг түгри Йұлдир.

МАРФИ қонуниди:

Билимга интилган илм билди шугулланади,

Билимга интилмаган бізнес билан шугулланади.

Билимни хам истамаган, бизнесни хам әплаб олмаган сиесат билан шугулланади.

МАХМУДХҰЖА БЕХБУДИЙ

Бакадар талаби илм бұлурсаи,

Олим бұлгунга талаб ғылурсан.

* * *

Толиби илм за толиби жол түйнисе жарисдур.

* * *

Түркістом болаларни илмсиз күйманг.

* * *

Энг ақло замк тақсия, илму маърифатдир.

МАХМУД ЗАМАХШАРИЙ

Илмли бұлинш бир баланд тоққа чиқиш каби машаққат-лидир, лекин уидан тушиш осондир, жоқиллигу нодонлик булоги. чукур ҹашма мисоли бұлса-да, бирок у күп қийинчилигу азобларга гирифтор килади.

* * *

Илмли қышиға үзингни яқин тут.

* * *

Илмли бұлинш – ўқиши, ўқитиши, ёзиши билан ҳосилу мукам-мал бұладиган бир сабоқдир.

* * *

Саховат за халимлик хотамийга мансубдир, илм эса Ином Аъзам. Абу Ханифа Нұсьмои иби Собит билимидир.

МАЖИДДИН ҲАВОФИЙ

Илмни амалда кўллай олмас экансан, кўп билишингдан фойда йўқ. Ахир сен наиза билан душманга карши бора олмайсан-ку.

МАҲМУД КОШҚАРИЙ

Баҳт белгиси или ёғ ақидир.

МАҲМУД ШАБУСТАРИЙ

Олим ҳар ижада оламда сарвар,
Кичик ҳам илмдан улуглик топар.

МИРЗО УЛУГБЕК

Илмли бўлишга интилиш мўмин эр ва аёлларга олий шарафдир.

МУҲАММАД ЗАҲНИЙ

Билимингни ҳиммат камари билан мустаҳкамла, донолар изидан юришга интил!

* * *

Илм ва одоб – таги йўқ хазина. Кимки унга эга бўлса, қадру қиммати баланд бўлади.

* * *

Кимки ёшлигига илм ўрганимаса, қариганд ҳурмат тода олмайди.

* * *

Олимлар билан ўтири, уларнинг сухбатидан баҳраманд бўл, осмон суви билан қуриган ерлар тирилгани каби хикмат нури билан қалблар тирилади.

* * *

Фазилатта факат илму шарафи бор лойик.

* * *

Ҳақиқий инсон ҳамиша илм ва хунар олишга интилади.

* * *

Илм бир дараҳт бўлса, одоб унинг мевасидир.

МУХАММАД ЖАВКАР ЗАМИНДОР

Донолар илмни, аввало, молу мулкдан афзал дейдилар. Айтишларича, илм магиз бўлса, мол унинг пўстидир, илм гул бўлса, мол унинг ҳидидир. Доно кишилар доимо ўша мағзини кўлга киритиш учун заҳмат чекканлар. Чунки илм, аввало, фазилатли кишилардан мерос бўлса, мол эса Қорун ва Қомоннинг меросидир. Иккинчси: илм камтарлик келтирса, мол маниманлик келтиради. Учинчи: илмли кишининг дўсти кўп бўлса, молдор кишининг душмани кўп бўлади. Тўртинчи: молдор кишилар ўта хасис ва бахтли бўлсалар, илмли кишилар саковат эгаси бўладилар. Бешинчи: илм дунёда обрў келтирса, мол-дунё азоб келтиради. Демак, илм ранжи кишининг хазинаю ганжидир. Мол-дунё ганжи эса бошдан-оёқ ранжидир.

* * *

Илм билан зар ораси осмон билан ер ораси кабидир. Ҳар ким илм билан зарни бир деб қараса, нодондир. Одам илм билан юксакликка кўтарилади.

* * *

Эй ўғил! Бу насиҳатларга қулок сол, илм ўрганишдан ор қилима! Юрт ва элнинг ривожи ҳам илмга боғлиқ! Энг ҳалол ва энг ёқимли емиш ва кийиш илмдан ҳосил бўлади! Илм-яширин хазина! Куни келиб дунё тасодифлари туфайли мол-мулкингдан ажралсанг ҳам, илмингдан ҳеч қачон ажралмайсан! Илм сенинг доимий ҳамроҳинг, мададкорингдир.

МОНТЕСКЬЕ

Оз бўлса ҳам билмоқ учун кўп ўқимоқ зарур.

МУНАВVAR ҚORI АБДУРАШИДХОНОВ

Илм – билмаган нарсаларини билганлардан ўрганмокдир.

* * *

Илм одамнинг зехнини очтур, ақлини ортирур, билмаган нарсаларини билдирур, дунёда бахтли ва иззатли қилур.

* * *

**Илмдир дунёда энг яхши хунар,
Илмсиздан яхшидур гунг ила кар.**

* * *

**Ҳар киши илм-ла бўлса ошино,
Иzzату давлатда бўлгай доимо,
Илмсиз одам ғалилу хор ўлур,
Илмсиздан ҳамма безор бўлур.**

МУОЗ ИБН ЖАБАЛ

Илм танҳоликда ҳамроҳ, хильватда дўст, тўғри йўл кўрсатувчи маёқ. Хурсандлигу хафагарчиликда улфат, дўстлар олдидаги вазир, бегоналар олдидаги яқин дўст, жанинат йўлиниңг минорасидир.

* * *

Илм билан қариндошлик алоқалари боғланади, ҳаром билан ҳалол ажратилади.

* * *

Илмдан баҳраманд инсонлар бахтли, маҳрумлар эса баҳтсиздир.

МУҲАММАД ИБН ИДРИС АН-ШОФИЗИЙ

Бир илмни ўрганиб, сўнг бошқаларига юзланиб. улардан нимани билмаслигини тушунса, шу найт олим бўлади.

* * *

Илм ўрганиш нафл ибодатидан афзалдир.

* * *

Илм фазилат ва акл сохибларини боғлаб турувчи
риштадир.

* * *

Ким қалбини гуноҳлардан сакламаса, унга илм наф
бермайди.

* * *

Илмдан насибадор кишидан озгина олган илмига хурсанд
бўлиб, биргина нарсани унутганда хафа бўлиши илмнинг
шарафига етарли далиллар.

МУҲИДДИН ЖУВАЙНИЙ

Илм саодатга йўлловчи машъал,
Жоҳиллик ўлимга бошлар ҳар маҳал.

МУҲАММАДНИЁЗ НИШОТИЙ

Илм элининг васфи жаҳондин фузун,
Харна гумон айласанғ ондин фузун.

* * *

Кимда йўқ жавҳари идроки илм,
Кўнгли эмас айнайи поки илм.

МАҚСУД ШАЙХЗОДА

Илм зўр идея, томири ишдир,
Дунёси фазолар қадар кенг ишдир.
Илм бир гўзалки, кўрмаган билмас,
Кўнглида унга меҳр тутганлар ўлмас.

* * *

Илм инсон кўзин очар, қулочин очар,
Фан мияга идрок билан ёргулик сочар.

* * *

**Билимли киши керакли сўзни сўзлайди, кераксиз сўзни
кўмиб яширади.**

* * *

**Билимли киши ўлса ҳам номи ўчмайди, илмсиз кишининг
ўзи ҳаёт бўлса ҳам оти ўлиқдир.**

* * *

**Билим билан саодат йўли очилади, шунга кўра илмли бўл,
бахт йўлинни изла.**

АХМАД ТАБИБИЙ

Илм бирла маърифат таълимини тарк этмагин,
Ҳосил эт боринча жон, такрор илму маърифат.

А. С. ГРИБОЕДОВ

Киши қанчалик илмли бўлса, у жамиятта шунчалик фой-
дали бўлади.

АФЛОТУН

Оlamda илмдан кучли нарса йўқдир.
Илм ҳар кандай ҳузур-ҳаловатдан ҳам,
Бошка нарсалардан ҳам зўрроқдир.

Б. ГУМБОЛЬДТ

Илмдан олдин ҳар доим тахмин юрган.

БАДРИДДИН БИЛОЛИЙ

Илминг бўлсаю бўлмаса амал,
Бошингга битган надомат, жанжал.
Илм агар бўлса амалга ошно,
Бири минг бўлур, ё ундан айло.

НИЗОМИЙ ГАНЖАВИЙ

Илмсиз бўлса киши,
Дуруст чиқмас ҳеч иши.

Кимки ўрганишни уят, ор демас,
Сувдан дур топади, тошдан лаъл, олмос.

Кимники илмдан ризку рўзи бор,
Илм ўрганишдан асло этмас ор.

Хунар ўрган, илму хунардан, хуллас,
Эшик очувчи бўл, ёпувчи эмас.

Куним кундан кун бўлсин десанг хуш,
Илм пайида бўл борида эс-хуш.
Ҳар вакт ўқиб чиқсанда мудом,
Ҳаракат қил, тушун барисин тамом.

НОСИР ХИСРАВ

Ақлга илм бирла бергил кўмак,
Ақл бу илмга харидор демак.

Илм ўрганмай яхшилик қилиб бўлмас ҳеч.

Агар хуррамлик истарсен, сўроқла илм ила ҳикмат,
Ўшандаги илму донишдин оларсан мевайи ҳожат.

Тан тириқдир жон билан, жон тириклиги ила,
Қалб қони ичра бир гавҳари жондир билим.

Минг ханжарли ҳеч ким бўлмас билимдон,
Илмда минг ханжар кучи муҳаё,
Илм бирла етиш мумкин биродар,
Заррадан чиқиб, қуёшга қадар.

Юмшоқ табиат бўлса жамоли,
Илму хикматдир одам камоли.

ОГАҲИЙ

Илм андоқ ганжи нофедир бани одамғаким,
Кимда ул бўлса, икки олам бўлур обод анго.
Касби илм этмай киши гар қилса маҳз жаҳд ила,
Икки олам обрўси бўлгуси барбод анго.

* * *

Одамиdur илми дониш бирла одам,
Йўқ эса, жумлаи ҳайвонгадир яксон каду рухсори лаб.

ОСКАР УАЙЛД

Илм яхши нарса, лекин шуни эсдан чиқармаслик керакки,
билиш лозим бўлганга ҳеч қачон ўргатиб бўлмайди.

* * *

Илмга ташналиқ-узок йиллар ўқиш маҳсули

ПИФАГОР

Илм ақлнинг ўрнини боса олмайди

П. И. СКРЯБИН

Ёшлиарсиз илм ҳалокат, кексаларсиз илм кулгили.

ПЕТР ЧАДАЕВ

Ҳақиқат ишқи оламга илм нурларини сочади.

Р. ВОЛТЕР

Кексалик аҳмоқ учун оғир юқ. жоҳил учун киши, илм ахли
учун айни ҳосил давридир.

РУДАКИЙ

Одамлар ақлнинг чироги илм,
Балодан сақланиш яроғи илм.

РОБИДДИН ИСХОҚОВ

Илм – кучли сеҳргар. Унга ишқингиз тушиб қолдими, бас, сизни сеҳрлаб қўяди. Ҳаттоқи, овқат еган пайтингизда ҳам хаёлингиз кўзи илм тарафга бурилиб туради.

* * *

Илм-фан билан пардоз берилган реал ақлнинг ҳам қанотлари мавжуд. Инсон шу қанотнинг кўмагида Курраи заминни ҳар сонияда бир марта, ҳар дақиқада олтмиш марта айланиб келади.

* * *

Илм олаётганимдаги ҳис-туйғу, нодир китобларнинг саҳифаларидан сачраётган ақлнинг учқунлари рухимга шу даражада беҳад кучли таъсир қиласиди, яшариб кетаман. Дарҳол илҳом келади, ненидир ёзгинг, олчазор боғларини оралаб юргинг, қушлар нағмасига ҳам қўшилиб сайрагинг келади.

* * *

Илм эшигини ҳар бир киши ўзиинг тафаккури ва ўзининг жасорати билан очади. Шу икки фазилатнинг бири камлик қилса ҳам, илм қасри ўз тадқиқотчисига бағрини очмайди, муаммолар қулфини очиш учун калит тутмайди.

* * *

Ҳаёт китобининг олтин саҳифаларидан ўрганилган илм қўлинигдан ушлаб боққа етаклаб кирган доно мўйсафидга ўхшайди.

* * *

Илм-фан, ижод ва яратувчалик ҳукмронлик қилаётган жойдан гийбат, ёмонлик чекинади

* * *

Маънавий қашшоқ муаллимнинг ўқувчиларга берган “илми” дони ажратиб олинган куруқ сомонга ўхшайди.

* * *

Фарзанд Ерда йўргакланади-ю, илмда қанот боғлаб, кўкда бутун олам бўйлаб парвоз этади.

* * *

Илм инсон тафаккури, қалби, қон томирларига сингигач, реал материяга айланаб кетади, у мия қозонида пишиб, жонли образга айланади.

Илм йўли ҳам, умрнинг йўли каби узун ва бир-бирига туташиб кетган.

САЪДИЙ ШЕРОЗИЙ

Баний одам илмдан топминш камол,
Бекор бунда мансабу бойлик ва мол.

* * *

Дунё ташвишидан кеч саъдийсифат,
Йигилгай сенда ҳам илму маърифат.

* * *

Хилватда ўтириб баҳтиёр одам,
Илмдан хиссасин олар дамо-дам.

* * *

Истар эсанг отангдан мерос,
Боғла отанг илмига мерос.

* * *

Билим мезонида сўзинг ўлчаб ол,
Илмсиз гап бари шамолдир, шамол.

* * *

Икки киши бесамар иш килган ва бенаф ташвиш чеккан:
бери – бойлик тўплаб, фойдалана билмаган, иккинчиси – илм ўрганиб, амал қилмаган.

САИД АМИР КУЛОЛ

Қаерда бўлманг, илм талабидан узокда юрманг ва агар обу оташ дарёларига дуч келсангиз ҳам гаввос бўлиб кечиб ўтинг – илмга етинг.

* * *

Илм саҳросида зор-зор югурмоққа не етсин,
Ва маъни оламидин дур қидирмоққа не етсин,
Неча айтдим бу юракка ноаҳилдан узоқ юр,
Анинг нопок сұхбатидан юз бурмоққа не етсин.

САЙФИ САРОЙИ

Илм ўлди шараф дин аро ҳар ойинга,
Бормоқ бўлур ўргангали ани Чинга.
Динда уламо мужиб эрур разйинга,
Ўлмоқ аларга рахна солди динга.

(Маъноси: Диннинг ҳар расму русмларида илм шарафиги.
Илмни ўрганиши учун Чинга ҳам бормоқ керак. Уламоларнинг
борлиги диннинг зийнатидир, уламоларнинг ўлими динга
рахна солади).

* * *

Ор кўрма билмаганин сўрмакка,
Сўрмайинча илм ўрганмас киши.

* * *

Ҳақ бердигу элга илм сармоисини,
Хуршед уза солди уламо соясини,
Олғонлар анинг рутбасидин воясини,
Билдик боридин буюк анинг поясини.

(Маъноси: Ҳақ таъло злга илм бойлагини берса, олимлар
соясини қўёшинг устига солади. Билдики, илмда улуш
олганларнинг даражаси барчадан баланддор).

* * *

Қим бор Ҳақка даргоҳ хоклиғи,
Илм ортуқким, икки жаҳон шоҳлиғи,

Олам фисқида бордир огоҳлиги,
Оми киши бўлди зуҳду гумроҳлиги.

(Маъноси: Кимки ҳақ даргоҳининг тупроғи бўлишини орзу қўлса, илм икки жаҳон шаҳлигидан ортиқдир. Олим одам оламдиги фисқу фасоддан огаҳ бўлади, жаҳон кишининг зуҳди гумроҳликдир.

* * *

Қилғон киши касби илмдин захмат аро,
Фикҳ ўргансун сай ила ул меҳнат аро.
Илм ичра шараф фикҳда бил нисбат аро,
Ким, сарвар эрур факих бу уммат аро.

(Маъноси: Илм таҳматидан қолган киши меҳнат-машакқат билан фикҳ ўргасин, фикҳ илми илмлар ичида шарафлидир, фикҳлар умматнинг сарвари саналади).

КОМИЛЖОН ТОЖИБОЕВ

Кимки илмда максадини тўғри белгилаб олган бўлса, максад сари энг яқин йўл билан олиб борувчи устозга эргашсин. У шогирдини олий макомларга етиштиради.

СИРРИЙ САКОТИЙ

Илмни муҳофаза қилиш унга амал килиш демакдир.

СУФЁН АС-САБРИЙ

Илм амални чорлайди. Агар у (амал) жавоб берса (яъни, келса) яхши. Акс ҳолда, илмнинг ўзи ҳам кетиб қолади.

ТОМАС ФУЛЛЕР

Бесавод киши нодон бўлса ёмон,
Агар илмли киши нодон бўлса ўта ёмон.

* * *

Илм яхши кишиларни яна ҳам яхши, ёмон кишиларни яна ҳам ёмон килади.

ТОМАС БРАУН

Гўзаллик ва илмга ташналик ҳеч ҳам бирга бўла олмайди.

У. ПЕНН

Илм бу – хазинадир, унинг сақловчиси эса – ақл.

* * *

Илми идрок қилиш қобилиятидан кучли бўлган кишининг ўзига қараганда ўзгаларга фойдаси қўпроқ тегади.

У. ХЕЗЛИТТ

Хурофот – илмсизликнинг фарзандидир.

УМАР ХАЙЁМ

Дилим илмдан маҳрум бўлмабди.

Бир сир қолмадики, мавхум бўлмабди.

Туну кун ўйладим етмиш икки йил,

Англадим – ҳеч нарса маълум бўлмабди.

ФАВОКИК УЛ-ЖУЛАСО

Илмнинг чеки йўқ, қанча кўп ўқисанг, билмаган нарсаларинг шунчалик кўпаяверади.

* * *

Одамнинг либоси бўлмаса ҳам илми унинг айбини яширади.

ФАВОКИХЪУЛ-ХУЛОСА китобидан

Афлотун ҳакимдан: «Шунча илмни қандай ҳосил қилдинг? – деб сўрадилар. У айтди: «Илм ўқиётган пайтларимда ёндирган чироқ мойини ҳисобласанг еб-ичган нарсаларимдан кўпроқ бўлади. Бундан маълум бўладики, вақтни еб-ичиш ва ўйнашга сарфлагандан кўра илмга сарфлаш зарур экан!»

ФАРИДИДДИН АТТОР

Аё, бир зарра илминг бўлса ҳам гар,
Амал этмоқ анга қўп марта афзал.
Сенга илму амал ёр эрса қанча,
Баҳойи қийматинг ҳам бори шунча.

* * *

Бехирад илминг не зотдир, эй ўғил?
Илм – күш, ақлинг қанотдир, эй ўғил.

* * *

Бу жаҳондир бошдан-охир зим-зиё,
Илмдир унга чироғу раҳнамо.

* * *

Илм ила кимнинг дили равшан эрур.
У замон ичра саломат тан эрур.

* * *

Илм баҳрига гарқ эттил газабни,
Газабга мубтало этма асабни.

* * *

Илминг оз бўлса-да, уни қилма хор,
Чунки илм қадр-киммати оламча бор.

* * *

Илм фан йўлларида машъаладир,
Илм иста, гарчи шохи жаҳонсан.

* * *

Илм – оби ҳастдир каифи асрор.

* * *

Илм йўлида гар эрса саботинг,
Етишгай сенга ул оби ҳаётинг.

* * *

Илм сарига юрсанг, тўғри тут йўл,
Агар чалинсанг, шайтон этар ул.

* * *

Илм ила кимнинг дили равшан эрур.
У замон ичра саломат туур.

Кимга илм маърифат хосил бўлмайди,
Максадига асло восил бўлмайди.

* * *

Илм агар бўлсаю йўкса амал ул,
Сенга ул илму донишдан не хосил?

* * *

Илмсиз зоҳид эрмиш деву шайтон,
Ил сорига юр, эй гўру нодон.

* * *

Илмдан келса сўз – кўнгилга ором,
Шу илминг бор эса, унга амал қил,
Этимб илму амал, асрорин ҳал қил.

* * *

Илм хушдир, илму динга рағбат этсанг,
Илм олсанг-да сўнг қадрига етсанг.

* * *

Илмсиз йўлга тушма, бўлма гумроҳ,
Йўлиниг олис, қоронғу, дамбадам чоҳ.
Чироғу илму донишни ўқиб бор,
Йўқ эрса, чоҳга тушгайсан иигунсор.

* * *

Илмга дониш ёр эрур, нодонга, бас,
Бўлма нодон бирла ҳамдам бир нафас.

* * *

Кимда бўлса, донишу аклу тамиз,
Илм ила ахлини туттай азиз.

* * *

Сўзинг гар илму донишга қовушгай,
Кўнгилга нури осойиш етишгай.

ФАХРУЛБАНО СУЛАЙМОНИЯ

Агар инсон илм билан ўз йўлини ёритмаса, зулмат ва
нодонлик кўчасида қолади.

* * *

Киши қалбининг нури билим ва маърифат билан бақувват
бўлади.

* * *

Инсониятнинг қадри илм билан ҳосил бўлади.

* * *

Илмдан ҳали ҳеч ким зарар кўрган эмас.

* * *

Илмни эгаллаб олиш бир санъатdir.

* * *

Яхши таҳсил кўрган ва илм нури билан хулкни яхши-
лаган аёл ҳар ерда иззат топади.

* * *

Илм аёл учун зийнат. Илмсиз аёл бола тарбиясида турли
камчиликларга йўл кўяди.

* * *

Бахтинг ҳам, таҳтинг ҳам, бойликнинг ҳам асосий негизи
илимдир.

* * *

Илм мартабаси мартабаларнинг зўридир, деган гап шуб-
ҳасиз тўғри. Қайси ерда илму маърифат кучли бўлса, ўша ер
баҳт масканни хисобланади. Қайси ерда нодонлик мавжуд
бўлса, у ер куруқ ёки тошлоқ жой кабидир.

* * *

Гўзал хулқ билан пайваста бўлган илм одамларни баҳтиёр
қилади, мартабасини баландлатади. Илмдан мақсад: кўркам
ва эзгу ишларни амаяга оширишdir.

* * *

Илм ва ҳунар ўрганиш инсон учун эиг зарур нарсалардан
хисобланади. Ҳар қандай нарсанинг моҳиятини англаш, жа-
хондаги воқеаларнинг яхши-ёмон томонларини билиб олиш,
одамларнинг қадру қимматини тўғри тушуниш, оиланинг фа-
ровон яшашини тўғри ташкил қилиш, қисқаси, ҳар томонлама
мукаммал бўлиш учун илм ва ҳунар ўрганиш зарурий эҳтиёж-
лардан биридир.

ФРИДРИХ ГЕГЕЛ

Инсон илм туфайлигина барҳаётдир.

* * *

Илм, тафаккур инсон ҳаёти, барҳаётлигининг негизидир.

ФРИДРИХ ШИЛЛЕР

Илм баъзилар учун илоҳий маъбуда бўлиб туюлса, баъзи бировлар учун сут берадиган сигирдай туюлади.

ФУХНИДДИН АВДАВИЙ

Акл ҳамроҳи-ю жон ёри илм,
Икки оламда жон ҳисори илм

* * *

Жонинг күшига ғимидир ҳанот,
Илмдан оламга раёнажи бисот
Илм ёруғлиги, жаҳолат зулмат,
Илм бахши этади дилга зарофат.

* * *

Илмни ўгри ҳам ўғирлай олмас.

* * *

Илм сени тўғри йўлга солади,
Чироқ тутиб олга элта олади.

Илм жон бўлса ҳам, тан бўлса ҳам соз.
Билмагандан билган кам бўлса ҳам соз.

* * *

Илм оқар сувга кема бўлади,
Кемада илмли суза билади.

Илмга ошно бўлганинг замон,
Кемасиз ҳам сувдан ўтасан осон.

* * *

Ҳеч йўқдир илмдан равшан офтоб,
Илмсиз ўтказма умрингни хароб.

Илм нурини сочмасанг агар,
Тутқунлик тандири сени куйдирад.

ҲАМЗА ҲАКИМЗОДА НИЁЗИЙ

Гар муроду максадингта етмоқ истасанг мурод,
Кўз очиб бедор бўл, даркор илм, даркор илм.
Ул ҳақиқат, айниқса, сайқал истарсан, ниҳон,
Илм иста, илм иста, истагил зинҳор илм!

ҲАСАН БАСРИЙ

Илм талағ қилинглар, фақат илмни илм ва викор билан
яширинглар.

ҲОЖА АҲРОР ВАЛИЙ

Илм зийнатдир ва насаб жамолидир. Андоғдирки, зийнат
соҳибжамолга ярашур. Илм улугларга лойик кўринур.

* * *

Уч нарса уч нарсасиз турмас – илм баҳс-мунозарасиз, мол
тижоратсиз, мамлакат сиёсатсиз.

ҲОФИЗ ИБН ИРОКИЙ

Илм ўргатадиган кишиларингизга ва ўрганиадиган киши-
ларингизга мулоим бўлингиз.

ХУСРАВ ДЕҲЛАВИЙ

Агар илмдан кийган эрса тож,
Ул бош осмондан ундиради бож.
* * *

Кимки илмсизлик зиндонида гум,
Гадодир тиллоси бўлса ҳам юз хул.

ҲИКМАТ аҳлларидан бирни айтади:

Ибодат билан машғул кимса учун илм ўрганиш муҳим-
дир.

* * *

Илм ва амал борасида ўзидан устун бўлганга қарамаган
(бўйсунмаган) киши ҳудбинлик, манманлиқдан халос бўла
олмайди.

ҲАЗРАТ АБУ БАКР СИДДИҚ

Ҳикмат ахлидан бұлишни истаганлар илм олсин.

ХОЖА АБДУЛЛОХ АНСОРИЙ

Аввалигі илм тавба эди. Уни хосу авом қабул қилди. Хослар қабул қылған ва авомга маңқул түшмага, иккінчи илм таваккул, муамолот ва мұхаббат илми эди. Учинчі илм ҳақиқат илмидирким, әлнинг илм ва ақлу тоқатидан ташқари эди.

ХУСРАВ ДЕХЛАВИЙ

Гар яраб қолса илминг бир муддат,
Яна ошироққа айлагил шиддат.

* * *

Дунё ҳикматини истаса күнгил,
Илмдан топасан уни, яхши бил.

* * *

Жаҳд ила илмга ким урди бошин,
Шамолдан юргизди тегирмон тошин.

* * *

Илм мадади гар эса сендан йирок,
Кеча қоронғусида сен бечирок.

* * *

Илм тополмаган ўзи ноқобил,
Замон серҳаракат, қобилга ҳамкор.
Күн нури түшмаса хужра кунжига,
Күёш эмас, хужра бунга айбдор.

* * *

Олим гар илмiga қилмаса амал,
Ү устига китоб ортилған әшак.

* * *

Илмсiz қозини әшак деб айтма,
Чунки у әшакка туҳмат ва үрнак.

* * *

Одамнинг шарафи илмнинг мўли,
Кимки доно бўлса, мен унинг қули.

* * *

Эшит, эй биродар, насиҳати панд,
Жону дилинг айла илмга пайванд,

* * *

Кимки чироқ дудин қаламдек ютар,
Илмдан фақат чўққига етар,
Илм чирогидан ёригач йўли,
Хар қайга бормасин узундир қўли.

КАТОДА ИБН АБДУЛЛОҲ

Илмдан насибадор бўлиш мен учун ибодатдан насибадор
бўлишдан яхшироқдир.

* * *

Илм сабр-иродали бўлишга хизмат қиласиган омиллардан
биридир.

* * *

Илм-ирода, сабрдан иборат.

* * *

Илмни қунт билан ўқиш, унга матонат билан амал қилиш
керак, эгаллаган илмни хотирада сақлаш, уни зиёда ва мус-
таҳкам бўлишига эришиш лозим. Бунда биринчи галда ҳара-
кат ва интилиш талаб этилади.

* * *

Илм одамни нотўғри йўллардан сақланиши қаторида уни
қадрсиз бўлишдан ҳам сақлайди.

ШАЙХ БАҲОИЙ

Ҳеч ким ола олмас молу дунё бу – илм,
Ҳаққа сени етказувчи танҳо бу – илм.

Илм иста бу оламда фақат, илм иста,
Умрингга багишловчи маъно бу илм.

ШАЙХ МОЛИК ИБН ДИНОР

Олим қачон илмига амал қилмаса, ёмғир тошга таъсир қилмагани каби, унинг вазъ ва насиҳати ҳам қалбларга таъсир қилмайди.

ШАЙХ САЛЬДИЙ

Илм бобида нимаики эшитсанг ёзиб қўй, қофоз бўлмаса деворга бўлса ҳам ёз! Чунки ёдланган нарса унутилади, ёзилган нарса абадий қолади.

ШАЙХ САЛЬДИЙ

Дарахтнинг меваси илмнинг аввалидир, бил,
Илмингга қилмасанг амал мевасиз дарахтсан.

ШАВҚИЙ КАТТАҚЎРҒОНӢӢ

Илм инсон зийнати.

* * *

Илм бўлмаса одамнинг ҳайвондан фарки бўлмас эди.

* * *

Илм бир хазина бўлса, бу хазина калити савод.

* * *

Илм келинчакка ўхшайди, у хилват ва пинҳонликни ёқтиради.

* * *

Молни ишлаттан сари озаяди, илм эса кўпайди.

* * *

Қоғозга туширилмаган илм унутилиб кетади.

ШАЙХ МУСАЛИЙ

Жасаднинг озиги таом бўлганидек, қалбнинг озиги ҳаёт манъбаи илму ҳикматдир.

* * *

Ким илмни бой берган бўлса, унинг қалби касалдир

ШЮХ НЕЪМАТИЛЛОҲ ВАЛИЙ

Кимнинг илми таълими илоҳийдир,
Қўлида унинг хазинаи шоҳийдир.
Шундай ўқиса толиби илмлар илм,
Ҳақ лутфи бу тоифани(нг) ҳамроҳидир.

ШОИСЛОМ ШОМУҲАМЕДОВ

Илм хирмони китобдир.

* * *

Ҳасад қилиш дуруст эмас, аммо илм, ҳикмат асосида яшаб, одамларга ҳам уни ўргатган кишига ҳасад жоиз.

ЭДМОН ПЕР БОШЕН

Илм нодонни олимга айлантириши мумкин, лекин у түғма камчиликни тўғрилай олмайди.

ЭМИЛ ЗОЛЯ

Умрнинг бутун маъноси мавҳумликни тўхтовсиз забт этиш, тобора ва ҳамиша кўпроқ билишга интилишдир.

ЮСУФ ХОС ХОЖИБ

Билимнинг буюклигини ва заковатнинг улуглигини англагин, бу иккаласига эга бўлган сара кишилар улугликка эришадилар.

* * *

Билим ҳакида нималар дейилган, бу сўзнинг маънисини чақ. Билимли кишилардан бало-офатлар йироқлашади.

* * *

Билимли кишининг овозаси камаймайди, оқар ва қайнар булоқнинг зилол суви камаймайди.

* * *

Билимсизлар билимлиларга ҳамиша душманлик қиласди, жоҳиллар доноларга ниебатан доимо адсоватда бўлади.

* * *

Билимсиз киши шубҳасиз кўринур, кел, эй билимсиз нодон, билимдан ўзингга улуш олгин.

* * *

Билимли билимини тили орқали чиқармаса, унинг билими йиллаб ётгани билан зиё сочмайди.

* * *

Билим ўз соҳибини қашшоқ қилмайдиган битмас-туганмас бойлигидир, ўғри ва қалюблар уни ҳеч қачон ўғирлаб ололмайдилар.

* * *

Билимни саралаб, сийлаб олиш учун заковатли бўлиш керак, ишларни кўнгилдагидек битириш учун эса билимли бўлиш зарур.

* * *

Билимнинг қадрини билимли билади, гавҳарнинг кимматини ҳам заргар билади.

* * *

Билимли одамлар ўзларини машаққатга урадилар, билим билан маҳлиё бўлиб роҳатланадилар.

* * *

Билим ўрган, заковат касб эт, беҳуда юрма. Хайрли пайт келганда, улар сени рўшноликка чиқаради.

* * *

Билим билан ҳамма чалкашликлар ҳал қилинади, билим бил, уқув ўқ, зеҳн ва ақл билан яшагин.

* * *

Билимсизнинг тоқат қилганидан кўра, билимлининг ухлагани афзал бўлади.

* * *

Билимсиз, шубҳасиз, аниқ кўрдир,
Кел, эй нодон, билимдан ҳисса ол.

* * *

Болам тутсийн десанг донолик йўлин,
Кичикликдан тегиз илмга қўлин.

* * *

Барча сўзларни билим билан сўзлагин, барча кишини билими учун улуғлагин.

* * *

Билимнинг буюклигини ва заковатнинг улуғлигини англагин – бу иккаласига эга бўлган сара кишилар улуғликка эришадилар.

* * *

Дунёда билимдан ҳам азизроқ яна нима бор, билимсиз деган сўз одам учун нечоғлик хуниук ҳақиқат.

* * *

Илмдан ёзилар бор тугун, чигал,
Илм бил, ўкув ол ўзинг ҳар маҳал.

* * *

Илмсиз бўлади киши белгиллик,
Фақат нафси учун этса эзгулик.

* * *

Илмни буюк бил, ўкувни улуғ,
Бу икков улуғлар кишини тўлиқ.

* * *

Инсон ҳар бир ишни билим билан бошласа, нимаики иш қиласа, тилакка етади деб ҳисоблайвер.

* * *

Одамнинг кўнгли тубсиз чукур денгиз кабидир, билим эса инжу каби унинг тубида беркинган бўлади.

* * *

Одамдан одамнинг талай фарқи бор, энг катта фарқ билимдадир.

* * *

Кимдаким билимга яқин доно бек бўлса, билимли одамларни ўзига яқин қилишга интилади.

* * *

Мушк-анбарни яширсанг, уни хиди ошкора килади, билимни яширсанг, уни тилинг ошкора килади.

* * *

Сен барча сўзларни билим билан сўзлагин, барча кишини билими учун улуғлагин.

* * *

Қадр-қиммат ва иззат-эътибор билим туфайлидир, заковатдандир, билимсиз, заковатсиз кишининг бир кафт тупроқдай ҳам қиммати йўқдир.

* * *

Ҳар қандай ишни ҳам билим билан қилгин, барча ҳайратомуз чиройли ишлар билим билан бўлади.

* * *

Юксалиб, бошим кўкка етсии, десанг, ҳамма ишни кўриб, кузатиб билиш билан қилгин.

ЯХЁ ИБН МУОЗ

Қачон илм ва хикмат билан дунё талаб қилинса, унинг хикмати йўқолади.

* * *

Илм амалнинг йўлбошчисидир; фаросат илмнинг гилофидир.

ИЛМ ҲАҚИДАГИ СЎЗЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИЛГАН МАШХУР ИНСОНЛАР ТҮГРИСИДА

Алишер Навоий (Низомиддин Мир Алишер Навоий) –
1441-1501 йилларда яшаб ишод қилған буюк ўзбек шоири,
мутафаккири ва давлат арбоби.

Абдибек Шерозий (Хожа Зайн ул-Обиддин Али Абдибек Шерозий, 1515-1580) – шоир, тарихчи.

Абдулла Авлоний (1878-1934) – маърифатпарвар шоир,
адиб, давлат ва жамоат арбоби.

Абдулла Қодирӣ (Жулқинбой, 1894-1938) – XX аср янги
ўзбек адабиётининг йирик намоёндаси, ўзбек романчилигининг
асосчиси.

Абдуллоҳ иби Муборак (Абу Абдураҳмон Абдуллоҳ иби ал-Муборак ал-Ханзалий ал-Марвазий, 736-797) – иккичи дарожали
тобенилардан; сўфий, мұхаддис. Ҳадис, фикҳда замонасиининг
етакчи олимси.

Абулқосим Фирдавсий Тусий (форс. таҳмизи 934 йилда
Тус, ҳозирда Фирдавс шоирининг иоми билан аталған шаҳарда
таваллуд топган, 1030 йилда вафот этган) – форс-тожик шоири ва
мутафаккири. Тус ва Нишонур шаҳарларидағы мадрасаларда
таҳсил олган. Замонасиининг барча асосий илмларини эгаллаб,
араб ва паҳлавий тилларини чукур ўрганган.

Абдурауф Фитрат ўз таржиман ҳолида ёзишича, 1884 йилда
Бухорода туғилган (С. Айний уни 1886 йилда дунёга келгандай
дейди. ҳозирги дарсліклар ва илмий тадқиқотларда ҳам шу
санани тақорорлашади). Фитрат – Абдурауфининг таҳаллуси бўлиб,
«тумга истеъод» маъносини беради.

Абдулмажид Маждуд бинин Одам Саноий XII асрда
яшаган буюк шоир ва аллюма. У Хурсоинининг Газна шаҳрида
туғилган ва шу ерда вафот этган.

«Агар муслимият Саноийнинг улуглигини кўра билсайди,
жамики мўминларниң бошидан калпоги тушарди», - деган эди
Жалолиддин Румий.

Саноийнинг «Қадиқул ҳакиқат», «Тариқул таҳқиқ», «Ишқ-
нома», «Ақлнома», «Ғарибнома», «Афвинома» асарлари тасаввуф
адабиётининг етук ва ёркин наъмуналари хисобланади.

Абдуҳолиқ Ғиждивоний (Хўжа Абдуҳолиқ ибн Абдулжамил Ғиждивоний (1103-1179)) – хожагон тасаввуфий тариқатининг асосчиси ва назариётчиларидан бири.

Абу Али иби Сици, Абу Али Ал-Хусайн ибн Абдуллоҳ ибн ал-Ҳасан ибн Али (980-1037) – жаҳон фани тараққиётига улкан ҳисса кўшган Ўрта Осиёлик қомусий олим.

Абу Лайс Самарқандий (Абу Лайс Наср ибн Муҳаммад ибн Аҳмад Иброҳим ас-Самарқандий (1003 йилда вафот этган)) – конуншунос олим, Самарқанд шайхулисломи.

Абу Мансур ал-Мотуридий (Шайх Абу Мансур Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Махмуд ал-Ҳанафий ал-Мотуридий ас-Самарқандий (870-944)) – имом, фикҳ олими, қалом илмининг мотуридийлик оқими асосчиси.

Абу Райҳон Беруний (Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Беруний (973 – 1048)) – улуг' ўзбек мутафаккир олими, ўрта асрнинг буюк даҳоларидан.

Аваз Ўтар 1884 йилнинг август ойида Хива шаҳрида, сартарош оиласида дунёга келди. Шоирининг отаси Польонниёз Ўтар Гадойниёз ўғли халқ орасида “уста” номи билан машҳур бўлиб, замонасининг машҳур шоир ва санъаткорларидан Оғаҳий, Комил, Бабний кабилар билан қалин дўст бўлгай.

“Авесто” – милоддан аввалги 1-минг йилликнинг 1-ярмида Ўрта Осиёда, хусусан Ҳоразмда вужудга келган зардӯштийлик динининг муқаддас китоби.

Алихон Муллаоҳун ўғли Оразий 1869 йилда собик Марғилон уезди Шаҳриҳон волостиининг Қашқар маҳалласида кулол оиласида туғилди. Алихон Оразий ёзиш ва ўқишини дастлаб ўз онасидан ўргаиди. Сўнгра маҳалласидаги отишибибидаги ўқишини давом эттириди. У 1884-1890 йилларда Шаҳриҳондаги Дастанурхончи мадрасасида таҳсил кўради. Бироқ, рўзгор танглиги унга мадрасани тутатишга имкон бермади. У 1890 йилдан эътиборан рўзгор тебратишда отасига кўмакланча бошлиайди ва кулоччилик дастгоҳини бошқаради. У бирмунча вақт бойлар эшигидаги, қозихоналарда иштайди. Лекин бўлажак шоир тинмай шахсий мутолаани давом эттириди.

Альберт Эйнштейн (1879 – 1955) – немис физик олими.

Алихон Тұра Согуний – Шарқий Туркистанда Хитой хукуматига қарши курашиб, мустақил давлат тузган саркарда, ташкылоччи, хукмдор, ғұзбек дін олимидір.

Туркистан Миллий Озодлик ҳаракатининг фаолларидан бири бүлған Согуний ҳаётини рус империализмігә қарши кураш билан үтказған, оз муддат бўлса-да, катта муваффакиятларга эришгән, ҳаёти ва ҳаракатлари кам ўрганилган мумтоз шахслардандир.

Амброз Бирс – 1842-1913 йилларда яшаб, ижод қилған Америка ёзувчisi.

Амир Темур (Амир Темур ибн Амир Тарагай ибн Амир Барқул) – 1336-1405 йилларда яшаган йирик давлат арбоби, буюк сархарда, кучли марказлашған Амир Темур давлатининг асосчisi.

Анатол Франс – 1844-1924 йилларда яшаб ижод қилған Француз ёзувчisi.

Анбар Отин Фармонкул қизи – 1870-1906 йилларда яшаб ижод қилған ұзбек шоираси.

Аристипп ёки Аристотел (юн. мил. ав. 384/383) – Кадимги Юнонистон файласуғи мил. ав. 367 йилда Афинага бориб, Платон академиясида таҳсил кўради, 20 ёшида унинг ишларида иштирок этди. Мил. ав. 343 йилдан эътиборан Македония подшоҳи Филипп таклифи билан шаҳзода Александрға мураббийлик қиласи. Мил. ав. 335 йилда Афинага қайтиб, ўзининг Ликей мактабини ташкил қиласи. Александр вафотидан сўнг, 323 йилда худосизликда айбланиб, Эвбея Халқидасига қочишга мажбур бўлади ва умрининг охирнгача шу эрда яшайди.

Арасту қомусий билимлар соҳиби, перипатетика мактаби асосчisi, унинг таълимоти айрим, алоҳида фанларни фалсафий нуқтай назардан ёритиб берди. Фан соҳаларини таснифлашда фалсафий тизим яратиш билан Арасту инсоният тафаккурини ривожлантиришга жуда кучли таъсир кўрсатди. Арасту ижоди ўз замонидаги деярли барча билим соҳаларини қамраб олди. Ўзининг «илк фалсафа»га оид («Метафизика») асарида Платоннинг гоялар назариясини танқид қилди. «Платон гоялари» моддий предметларининг оддий нұсқаси, айнан, ғзи эканини кўрсатди.

Ахмад Дониш Маҳдум Ибн Носир (такаллуси: Калла; 1826-1897) – ёзувчи, рассом, ҳаттот, олим, маърифатпарвар. 19-асрда

Бухоро тарақийпарвар мұхитининг юзага келишида мұхим үрин тутган. Тожик тилида ижод қылған. Мударрис оиласида туғилған. Бошланғич саводни онасидан олған, сүңг мактабда, мадрасада таҳсил күрган. Адабиёт, тарих, фалсафа, тиббиёт, математика, астрономия илмини мустақил үрганған. Хаттотлиқ, рассомлик ва наққошлиқни яхши билған, мунажжимлиқдан яхши хабардор бўлған.

Аҳмад Табибий (таяллуси; асл исм шарифи Аҳмад Али Мұхаммад ўғли, 1869-1911) – шоир, таржимон, табиб. Хива мадрасаларидан бирида ўқиган. Отасидан ва замонасиининг машхур табиби Яхшимуродбекдан табиблик қилған. Мұхаммад Раҳимхон II (Феруз) саройида табиблик қилған. Шеъриятда шуҳрат қозонған. Ўзбек ва форс-тожик тилларида, мұмтоз адабиёттинг анъанавий жанрларида ижод қилған. Шеърларидан 5 девон - «Тұхфат ус-султоң», «Мунис ул-ушшоқ», «Қайрат ул-опициң» (Ўзбек тилида), «Миръот ул-ишқ», «Мазҳар ул-иштиәқ» (форс-тожик тилида) тузган. Уларда реал ҳаётни, соғ мұхаббатни улуглагай («Айладинг», «Озоридур» ва б.).

Табибий ўзбек адабиётида мұхаммас жанрини ривожлантирган: Навоий, Саъдий, Жомий, Зебуннисо, Мунис, Оғахий, Мирзо Голиб ва бошқаларнинг ғазалларига 518 та мұхаммас боғлаган. Хоразм шоирлари ҳақида «Мажмуат уш-шуарои пайрави Феруз Шоҳий», «Мажмуаи мұхаммасоти аш-шуарои Феруз Шоҳий» (1909) тазкираларини тузган.

Асарларининг бир неча құлөзма ва тошбосма нұсхалари Ўзбекистон Фанлар Академияси Шарқ-шунослик институтида сакланади.

Афлотун ёки Платон (мил.ав. 428-427- мил. ав. 348 мил. ав. 347) – қадимги Юнонистон файласуғи бўлған. Устози Сукрот ва шогирди Арасту билан биргаликда, Афлотун гарб маданиятини шакллантиргди. У, шунингдек, математик ҳамда Афинадаги ilk академия асосчиси бўлған.

У Гераклит, Парменид, Демокрит ва бошқа файласуғларнинг асарларини үрганған.

Аҳмад Юғнакий – XII асрнинг охири, XIII аср бошларида яшаб ижод қилған шоир, мутафаккир.

Барон Фридрих Вильгельм Iенрих Александр фон Гумбольдт (нем. Фриэдрич Геинрих Александр Фреицерр вон Гумболдт) – 14 сентябрь, 1769 йилда Берлин шаҳрида дунёга келган.

Бархурдор ибн Маҳмуд – XVII аср охири ва XVIII аср бошлиарида яшаган адаби.

Бедил (Мирзо Абдулқодир Бедил) – асли ота-боболари Ўрта Осиёлик бўлиб, 1644-1721 йилларда Ҳиндистонда яшаб ижод қилган шоир, мутафаккир.

Бертран Рассел – 1872-1970 йилларда яшаган инглиз файласуфи, жамоат арбоби

Бенжамин Дизраэлли (Граф Биконсфилд) – 1804-1881 йилларда яшаган инглиз ёзувчиси ва давлат арбоби, Буюк Британия бош министри бўлган.

Бобур (Захириддин Мухаммад ибн Умар шайх Мирзо) – 1483-1530 йилларда яшаган буюк шоир ва давлат арбоби.

Буаст (Пьер Клюд Буаст) – 1765-1824 йилларда яшаган Француз олими.

Бурхониддин Марғиноний (тўлиқ исми Абулҳасан Али ибн Абубакр ибн Абдулжалил ал-Фарғоний ал-Риштоний ал-Марғиноний) (1123 й. 23сентябрда Риштон тумани, Даҳбет кишлогида туғилган) – буюк факих, имом. Даставвал отаси Абубакр ибн Абдулжалил, сўнг Имом Баҳоуддин Али ибн Мухаммад Асбижобий қўлида таҳсил қўрди. Риштон, Марғилон, Бухоро, Самарқанд ва Мовароуннахрнинг бошқа шаҳарларида исломий таълим олиб, ҳанафия мазҳабининг буюк факихи сифатида ном қозонди. Шайхулислом бўлиб етишди. 1197 йил 29 октябр куни Самарқандда вафот этган. Самарқанд шаҳридаги Чокардиза қабристонига дағи этилган.

Волтер (Мари Франсуа Аруэ) – 1694-1778 йилларда яшаган Француз ёзувчиси ва файласуфи.

Гессе (Незве), Хессе Герман (1877.2.7, Калв, Вюртемберг - 1962.9.8, Монтанола, Швейцария) – немис ёзувчиси. 1912 йилда Швейцарияда яшаган. Ижодини шеър ёзишдан бошлаган, кичик ҳикоялар, насрый шеърлар ёзган.

Гёте – 1749-1832 йилларда яшаб ижод қилган немис шоири, олими ва мутафаккири.

Дени Дидро – 1713-1784 йилларда яшаб ижод қилған француз ёзувчisi ва файласуфи.

Жалолиддин Румий ҳозирги Афғонистоннинг Балх шаҳри (Хоразмшоҳлар мамлакати)да, султонал уламо лақабини олган улуг шайх Муҳаммад Баловаддин Валад (Муҳаммад Баловаддин Валад) хонадонида дунёга келган. Баловаддин Валад Муҳаммад Хоразмшоҳ билан келишолмай, оиласи, муридларини олиб, Балхдан чиқиб кетади ва Макка сафаридан сўнг, Ироку Ажам шаҳарларини кезиб, ахийри Туркияниң Кония (Коня) шаҳрида кўним топади. Салжук сultonлари тарафидан иззат-икром билан қабул қилинган Баловаддин Валад шу ерда муқим бўлиб қолади. Бу орада мўгул босқини бошланиб, Мовароунаҳр ва Хурросон ўт ичида қолади, Балхнинг тўрт юз уламоси қатл қилинади.

Жалолиддин ота юргига қайтиб келмади ва ўзини анатолийлик ҳисоблаб, Румий деган тахаллус олди.

Жомий (такаллуси; асл исм-шиари Нуриддин Абдураҳмон ибн Аҳмад) (1414.7.11, Жом – 1492.8.11, Қирот) – форс-тожик шоҳри, нақшибандийлик тарикатининг йирик вакили. Жалолиддиннинг ота-боболари асли Дашибдан бўлиб, Жомда, кейинчалик Ҳиротда ҳаёт кечиришган. У Мадраса ёшидан анча зрта Ҳиротдаги "Дилқаш" (Навоий маълумотига кўра, "Низомия") мадрасасига кириб, ўз даврининг таникли тил, адабиёт олимлари ва мударрислари қўлида таҳсил олган. Шу даврда ёк у араб тилини мукаммал ўргана бошлаган.

Жорж Бернард Шоу – 1856-1950 йилларда яшаб, ижод қилған инглиз ёзувчisi.

Жон Кеннеди – 1917-1963 йилларда яшаган Америка давлат арбоби. АҚШ президенти бўлган.

Зухрий-Ибн Шоҳоб – машҳур мухаддис.

Клод Адрнан Гельвеций – 1715-1771 йилларда яшаган француз файласуфи.

Конфуций (Кун-Цзу, Кун-фу-Цзи) – милоддан аввалги таҳм. 552-479 йилларда яшаган Хитой файласуфи.

Лев Толстой (Лев Николаевич Толстой) – 1828-1910 йилларда яшаб, ижод қилған рус ёзувчisi.

Леонардо да Винчи – 1452-1519 йилларда яшаган италъян рассоми ва олими.

Маҳмудхўжа Беҳбудий – 1875-1919 йилларда яшаб ижод қилган драматург, публицист, дин ва жамоат арбоби, жадидчилик харакати, ўзбек матбуоти етакчиларидан бири.

Маҳмуд Замахшарий (Абдулқосим Маҳмуд ибн Умар ибн Аҳмад аз-Замахшарий (1075-1144)) – Хоразмлик улуг аллома.

Максуд Шайхзода – 1908-1967 йилларда яшаб, ижод қилган шоир, драматург, адабиётшунос, таржимон ва педагог.

Мирзо Улугбек (Муҳаммад Тарагай (1394-1449)) – буюк ўзбек астрономи ва математиги, давлат арбоби.

Мунаввар қори Абдурашидхонов (1878-1931) – Ўрта Осиё жадидчилик ҳаракатининг йўлбончиси, XX аср ўзбек миллий матбуоти ва яниги усулдаги миллий мактаб асосчиси, адаб ва шоир.

Мунисиддин Жувайнӣ – XV асринг биринчи яримда Хуросонда яшаб ижод қилган мутафаккир.

Низомий Ганжавий (Абу Муҳаммад Илес ибн Юсуф ибн Закий Муайяд) – 1141-1209 йилларда яшаб, ижод қилган, озарбайжон шоiri ва маърифатпарвари.

Носир Хисрав – 1004-1088 йилларда яшаб, форс-тожик тилида ижод қилган шоир ва мутафаккир.

Оғаҳий – (Муҳаммадризо Эрниёзбек ўғли) – 1809-1874 йилларда яшаб, ижод қилган шоир, тарихчи ва таржимон.

Оразий (Алихон Муллаохун ўғли Оразий (1867-1942)) – шоир, муаллиф ва котиб.

Оскар Уайльд (Оскар Фингалд О'Флаэрти Уайльд) – 1856-1900 йилларда яшаб, ижод қилган инглиз ёзувчиси.

Пифагор – милоддан аввалги 580-500 йилларда яшаган юнон файласуфи ва математиги.

Рудакий (Абу Абдулоҳ Жаъфар ибн Муҳаммад Рудакий) – 860-941 йилларда Бухорода яшаб, ижод қилган шоир.

Робиддин Исҳоқов – шоир, 1927-1989 йилларда Наманган вилояти, Янгиқўргон тумани, Поромон қишлоғида яшаган. Ўндан зиёд шеърий тўпламлари нашр этилган.

Сайдий Шерозий (Муслиҳиддин Абу Муҳаммад Абдулоҳ ибн Мушрифиддин) – 1203-1291 йилларда яшаб, ижод қилган форс шоiri ва мутафаккири.

Томас Фуллер – 1608-1661 йилларда яшаган инглиз адабиёт-шуноси.

Умар Хайём (Ғиёсиддин Абдулфатҳ Умар ибн Иброҳим Хайём Нишопурий) – 1048-1131 йилларда яшаб ижод қилган форс шоири ва олими, математик ва табиб.

Форобий (таяллуси; тўлиқ номи Абу Наср Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Узлуг Тархон Форобий), (873, Фороб шаҳри – 950, Дамашк, Ўрта Осиёнинг улуг' Туркий мутафаккири ва қомусий олими.

Юнон фалсафасини чуқур билгани, унга шарҳлар битганлиги ва жаҳонга тарғиб қилгани ҳамда замонасининг илмларини пухта ўзлаштириб, фанлар ривожига улкан ҳисса қўшгани учун "ал-Муалим ас-соний" ("Иккинчи муалим", Аристотелдан кейин), "Шарқ Арастуси" номларига сазовор бўлди.

Фариидиддин Аттор – 1148-1219 йилларда яшаб, ижод қилган форс-тоҷик адабиётининг мумтоз вакили.

Фридрих Гегель (Георг Вильгельм Фридрих) – 1770-1831 йилларда яшаган немис файласуфи.

Фурқат (таяллуси; асл исм-шарифи Зокиржон Мулию Ҳолмуҳаммад ўғли) (1859, Қўқон – 1909, Ёркент) – тараққийпарвар шоир, мутафаккир, мударрис, публицист.

ИЛМ ҲИКМАТИ

(илем ҳақидаги ҳадис, мақол ва
ҳикматли сўзлар тўплами)

Муҳаррир: Иброҳим Маҳкамов

Техник муҳаррир: Абдулло

Компьютер оператори: Фозилжон Илхомов

«Наврӯз» нашриёти,

Лицензия №AI 170. Берилган вақти 29.12.2009 й.

Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 19-үй.

Теришга 2018 йил 28 февралда берилди. Босишга 2018 йил
7 марта руҳсат этилди. Бычими: 60x84 1/16. «Times New Roman»
гарнитурасида оғсет босма усулида оқ қофозга босилди. Ҳажми
4,75 босма табобқ. Адади 1000 нусха. Баҳоси келнишилган нарҳда.

«Яшин саноат» хусусий корхонаси

босмахонаси чоп этилди.

Ҳамроҳ кўчаси, 71а-үй.

Шаробиддин Тожибоев Наманган вилояти Тўракўргон тумани Шаҳанд қишлоғида таваллуд топган. Тошкент Давлат университетининг биология факултетини тамомлаган. Фан номзоди бўлгунча шу даргоҳда ўқитувчилик қилган. Ҳозир Наманган Давлат университети профессори. Ўндан ортиқ илмий китоблар, 150 га яқин илмий, илмий-оммабоп мақолалар муаллифи.

Рахмонжон Эгамбердиев 1972 йилда Наманган вилояти Чортоқ тумани Пешкўргон қишлоғида таваллуд топган. 1995 йилда Тошкент Давлат техника университетини, 2006 йилда Тошкент Давлат Иқтисодиёт Университетини тамомлаган. Узбекистон республикаси Иқтисодиёт вазирлиги, Ҳокимлик ҳамда олий таълим муассасаларида турли лавозимларда фаолият юритган. Иқтисод фанлари номзоди.

«Нуроний» жамгараси Наманган вилоят бўлими бошқаруви раисининг ўринбосари. 100 дан зиёд илмий, илмий-оммабоп мақолалар муаллифи.

ISBN 978-9943-3813-9-1

9 789943 381391